

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

гуманітарний факультет

кафедра теорії та практики перекладу

пояснювальна записка до
дипломної роботи
магістра

**СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ КІНЕМАТОГРАФІЧНИХ
ТЕРМІНІВ**

Виконав: студент групи ГФз-319 м

Спеціальність: 035 «Філологія»

Освітня програма (спеціалізація):
035.041 «Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська»

Хіль Дмитро Сергійович

Керівник к.ф.н., доц. А. І. Мелещенко

Рецензент д.ф.н., проф. А. М. Приходько

Запоріжжя-2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»
(повне найменування закладу вищої освіти)

Інститут, факультет ЕГІ, гуманітарний факультет
Кафедра теорії та практики перекладу
Ступінь вищої освіти магістр
Спеціальність 035 «Філологія»
(код і найменування)
Освітня програма (спеціалізація) 035.041 «Філологія (германські мови та літератури
(переклад включно)), перша – англійська»
(назва освітньої програми (спеціалізації))

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

«_____» _____ 2020 року

З А В Д А Н Н Я
НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ (РОБОТУ) СТУДЕНТА

Хіля Дмитра Сергійовича

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проекту (роботи) Способи перекладу англійськомовних кінематографічних термінів
керівник проекту (роботи) Мелешенко Анатолій Іванович, к. ф. н., доцент,
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом закладу вищої освіти від «6» листопада 2020 року №317

2. Строк подання студентом проекту (роботи) 21 грудня 2020 р.

3. Вихідні дані до проекту (роботи): теоретичні та критичні праці вітчизняних та зарубіжних вчених: К. Я. Авербух, С. В. Гринев, Г. Дейлі, В. І. Карабан, В. М. Лейчик, М. В. Никитин, В. А. Татаринів, Н. П. Тропіна; В. Brown, S. Hanson, T. Hoser, S. Turkle, P. Wheeler.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): поняття та ознаки терміна; історія розвитку англійськомовної кінематографічної термінології; етапи та методи дослідження англійськомовних кінематографічних термінів; терміни на позначення об'єктів і засобів кінообладнання; терміни на позначення жанрів і піджанрів кіно.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	прийняв виконане завдання
I	Мелешенко А. І., к. філол. н., доцент		
II	Мелешенко А. І., к. філол. н., доцент		
III	Мелешенко А. І., к. філол. н., доцент		
IV	Журавель С.М., ст. викладач		
Нормоконтроль	Підгорна А. Б., к. філол. н., доцент		

7. Дата видачі завдання « 7 » вересня 2020 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
1.	Вибір теми дипломної роботи	вересень 2020	Виконано
2.	Розробка завдання на дипломну роботу	вересень 2020	Виконано
3.	Складання календарного плану роботи	вересень 2020	Виконано
4.	Збирання матеріалу для написання 1 - 3 розділів	жовтень 2020	Виконано
5.	Підготовка розділу 1	жовтень 2020	Виконано
6.	Підготовка розділу 2	листопад 2020	Виконано
7.	Підготовка розділу 3	листопад 2020	Виконано
8.	Підготовка розділу 4	листопад 2020	Виконано
9.	Написання вступу і загальних висновків роботи	грудень 2020	Виконано
10.	Оформлення дипломної роботи	грудень 2020	Виконано
11.	Нормоконтроль	1-10 грудня 2020	Виконано
12.	Рецензування дипломної роботи	10-12 грудня 2020	Виконано
13.	Захист дипломної роботи	24 грудня 2020	Виконано

Студент групи ГФз-319м _____

(підпис)

Хіль Д. С.
(прізвище та ініціали)

Керівник проекту (роботи) _____

(підпис)

Мелешенко А. І.
(прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

ДР: 92 с., 89 джерел.

Об'єкт дослідження – англомовні кінематографічні терміни.

Мета роботи – дослідження способів перекладу англомовних кінематографічних термінів українською мовою.

Методи дослідження – систематизації, опису; компонентного, структурного, семантичного, контекстуального аналізу та перекладацького аналізу.

У першому розділі відбувається огляд теоретико-методологічних засад дослідження термінів англійської мови галузі кінематографії. У другому розділі здійснюється аналіз структурних і семантичних особливостей кінематографічних термінів англійської мови. Третій розділ присвячено детальному аналізу способів їх перекладу. Четвертий розділ присвячено питанням охорони праці та безпеки у надзвичайних ситуаціях. У висновках викладено основні теоретичні та практичні результати запропонованої роботи, визначено перспективи подальших наукових досліджень.

АНГЛІЙСЬКА МОВА, ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ, СЕМАНТИКА, СПОСІБ ПЕРЕКЛАДУ, СТРУКТУРА, ТЕРМІН.

ВСТУП

Увага до термінології як об'єкта лінгвістичного аналізу зумовлена тенденцією до швидкого збільшення обсягу термінологічної лексики у зв'язку з появою та розвитком різних галузей науки та техніки, культури та мистецтва, інтегративними процесами, що відбуваються в них, глобалізацією та міжнародною кооперацією світової спільноти. Численні термінологічні розвідки, здійснені вітчизняними та зарубіжними лінгвістами у ХХ столітті та на початку ХХІ століття, призвели до появи нових питань теоретичного та практичного характеру в термінознавстві, нових парадигм і напрямів вивчення термінологічних одиниць.

Кінематографічній термінології англійської мови було присвячено лише ряд наукових досліджень, виконаних наприкінці ХХ – початку ХХІ століття [49; 52; 54], однак їх автори практично не приділяли уваги вивченню структурних та семантичних особливостей її одиниць, з'ясуванню способів їх перекладу українською мовою

Актуальність обраної теми зумовлена неабияким інтересом сучасної лінгвістики та термінознавства до проблем походження, розвитку та функціонування фахової термінології, вагомою роллю англійської кінематографічної термінології у сучасних комунікативних процесах, відсутністю системних досліджень структурних, семантичних особливостей її одиниць та способів їх перекладу українською мовою.

Зв'язок роботи з науковими темами. Дипломну роботу виконано в межах ініціативної наукової теми кафедри теорії та практики перекладу Національного університету «Запорізька політехніка» № 61118 «Система й структура германських мов у когнітивно-комунікативній парадигмі знання». Тема роботи затверджена наказом ректора № 317 від 06.11.2020.

Об'єктом дослідження є терміни англійської мови галузі кінематографії.

Предметом дослідження є структура, семантика та переклад термінів англійської мови галузі кінематографії засобами української мови.

Мета роботи полягає у дослідженні способів перекладу термінологічних одиниць англійської мови галузі кінематографії.

Досягненню поставленої мети сприяє виконання наступних **завдань**:

- надати характеристику поняттю «термін» і визначити його ключові ознаки;

- проаналізувати історію розвитку англомовної кінематографічної термінології та визначити її етапи;

- виявити структурні особливості кінематографічних термінів англійської мови;

- встановити семантичні характеристики англомовних кінематографічних термінів;

- проаналізувати способи перекладу означених термінів українською мовою та перекладацькі трансформації, задіяні в цьому процесі.

Матеріалом дослідження тексти сучасних англомовних видань, присвячених питанням кінематографії [87-89], а також сучасні англомовні словники, з яких методом суцільної вибірки було відібрано 1000 термінів галузі.

У роботі було використано наступні **методи дослідження**: *систематизації та опису*, використані для надання характеристики поняттю «термін», визначення терміна галузі кінематографії, встановлення етапів розвитку англомовної кінематографічної термінології; *компонентного та структурного аналізу*, задіяні для з'ясування структурних особливостей її одиниць; *семантичного аналізу*, вживаного для встановлення семантичних особливостей термінів кінематографії англійської мови; *контекстуального та перекладацького аналізу*, звернення до яких зумовлено необхідністю встановлення способів перекладу вказаних термінів засобами української мови, а також перекладацьких трансформацій, задіяних у вказаному процесі.

Наукова новизна роботи визначається тим, що в ній уперше здійснюється аналіз історії розвитку англомовної термінології галузі кінематографії та встановлюються його етапи. В роботі також вперше відбувається системний аналіз структурних і семантичних особливостей англомовної термінології відповідної галузі. Вперше також з'ясовуються способи перекладу її термінів з урахуванням контекстів її застосування.

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що вона сприяє вирішенню низки питань сучасної лінгвістики, термінознавства та перекладознавства, пов'язаних із з'ясуванням історії розвитку, структурно-семантичних особливостей і способів перекладу англомовних галузевих термінологій українською мовою.

Робота має **практичне значення**, оскільки її результати можуть бути застосовані у курсі з лексикології, термінознавства, у практичних заняттях з перекладознавства, у спецкурсах з перекладу для фахівців відповідного профілю, при виконанні дипломних і курсових робіт, а також складанні словників відповідної галузі.

Практичне значення роботи зумовлено тим, що її результати можуть бути застосовані у теоретичних і практичних курсах з термінознавства, перекладознавства, лексикології. Спостереження та рекомендації, висловлені в роботі, можуть бути корисними для подальшої лексикографічної обробки англомовної термінології галузі кінематографії, що сприятиме її вноормуванню та вдосконаленню.

Апробація роботи здійснювалася на I Міжнародній науково-практичній конференції «Світова наука: проблеми, перспективи, інновації», проведеної 2 жовтня 2020 р., м. Бердянськ, Україна. За результатами апробації надруковані наукові тези [63].

Структура роботи визначається її метою та завданнями. Робота складається із вступу, чотирьох розділів, висновків та списку літератури із 89 найменувань. Загальний обсяг дипломної роботи складає 92 сторінки друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

АНГЛОМОВНІ ТЕРМІНИ ГАЛУЗІ КІНЕМАТОГРАФІЇ ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Термін і його ознаки

Стосовно сучасної мовної ситуації можна говорити про своєрідну термінологічну експансію, яку ряд лінгвістів визначає як тенденцію до «інтелектуалізації лексики», пов'язану зі зростанням комунікативної ролі термінології [70, 46]. Справедливість зазначеного підтверджується тим, що без елементарного володіння ключовими поняттями з галузі економіки, політики, науки, техніки, мистецтва і спорту людина не може повноцінно існувати в сучасному світі [7, с. 19].

Сьогодні існує більше 3 000 визначень поняття терміна, проте його зміст ще й досі не з'ясовано до кінця. Аналіз вже існуючих визначень термінологічних одиниць мови, що використовується для спеціальних цілей, дає підставу розуміти термін як лексичну одиницю, що виражає певне професійне або наукове поняття відповідної предметної галузі й перебуває у системних відношеннях із іншими найменуваннями цієї сфери діяльності. При цьому основними ознаками терміна постають системність, точність, однозначність, стилістична нейтральність та вмотивованість [10, с. 240].

У сучасній лінгвістиці існують наступні визначення поняття «термін»: «слово чи словосполучення, що точно позначає певне поняття, яке застосовується в науці, техніці, мистецтві» [1, с. 503]. Аналогічну дефініцію знаходимо в словнику лінгвістичних термінів Д. Е. Розенталя та М. А. Теленкової [77, с. 703], у теоретичній праці М.Ф. Алефіренка [3, с. 243] та інших.

Більш чітке визначення терміну пропонує Б. Н. Головін, який розуміє під терміном «слово чи підрядне словосполучення, що має

спеціальне значення, виражає та формує професійне поняття та застосовується у процесі пізнання та освоєння наукових і професійно-технічних об'єктів та відносин між ними» [4, с. 5]. Відомий термінолог В. М. Лейчик визначає термін як лексичну одиницю певної мови для спеціальних потреб, що використовується для позначення спільного (конкретного або абстрактного) поняття наукової теорії певної галузі знання або діяльності [5, с. 184]. За А. А. Реформатським терміни — це «спеціальні слова, обмежені своїм особливим призначенням; слова, які прагнуть бути однозначними як точне вираження понять і називання речей. Це необхідно в науці, техніці, політиці і дипломатії» [8, с. 49].

Дослідженню термінів загалом завжди приділялось багато уваги у зв'язку зі змінами у мовній картині світу, викликаними як масштабним розгортанням науково-технічного прогресу, так і процесами міжкультурної комунікації. Початок вивчення термінів пов'язаний з іменами австрійського вченого Ойгена Вюстера Нубасова і російського термінознавця Д. С. Лотте, які опублікували свої перші роботи в 30-ті роки ХХ століття [11, с. 51].

Слід зазначити, що термінологія є джерелом терміносистеми. Але, на відміну від термінології, терміносистема формується не разом з виникненням певної науки, а відповідно до етапів впровадження теорій цієї науки. Проте в основі терміносистеми не обов'язково має бути наукова теорія. Іноді достатньо, щоб була лише концепція або узагальнені ідеї. Терміносистема – це система термінів у певній галузі або під-галузі наукового або технічного знання, що обслуговує наукову теорію або наукову концепцію [11, с. 56].

Термін є невід'ємним елементом терміносистеми. Узагальнення визначень терміносистеми, які подають лінгвісти, на нашу думку, має виглядати таким чином: терміносистема – це сукупність термінів, які адекватно виражають систему понять теорії спеціальної сфери людських знань або діяльності та співвідносяться один із одним на понятійному, дериваційному, семантичному та граматичному рівнях. Термінологічна система віддзеркалює систему понять певної науки.

Термінологічна система віддзеркалює систему понять певної науки. У свою чергу ці поняття характеризуються певною кількістю ознак, що пов'язано з формулюванням відповідних дефініцій. Одночасно між поняттями спостерігаються і різні відношення залежно від позиції спостерігача, що так само є факторами формування і розмежування понять. Тому часто окреме наукове поняття розкривається декількома дефініціями.

Англомовна кінематографічна терміносистема тісно пов'язана із загальноживаною лексикою, яка передбачає встановлення асоціативних зв'язків між терміном та загальноживаним прототипом, результатом чого є вмотивованість терміну. Лаконічність є однією з головних причин використання загальноживаних слів для утворення термінів банківської терміносистеми.

Необхідно розмежовувати поняття термінології та терміносистема, адже термінологія має більш загальне значення на відміну від терміносистема. На думку вчених щодо диференціації цих понять, перше розглядається як сукупність слів та словосполучень, що називають спеціально-професійні поняття, а друге – як сукупність термінів, співвідносних один з одним на понятійному, дериваційному, семантичному та граматичному рівнях [42, с. 78].

Інші лінгвісти визначають термінологію конкретної наукової галузі не просто як сукупність термінів, а семіологічну систему, тобто висловлювання певної семи понять, що відображає певний науковий світогляд [16, с. 19]. Вже у самому визначенні йдеться про терміносистему конкретної наукової галузі в межах загальної термінології.

Окремі дослідники також ототожнюють ці поняття і називають ознаки термінології як системи – сукупність чи безліч термінів-слів взагалі та сукупність термінів, тобто понять і назв, будь-якої галузі науки [20, с. 186]. Інші термінологи ототожнюють поняття термінології та терміносистеми, проте не враховують, що семантика терміну може змінюватися залежно від сфери вживання, що і зумовлює полісемію термінів.

Хоча про системну організацію термінів почали говорити ще в середині ХХ століття, ще й дотепер точаться дискусії про форми системної організації цих одиниць, висловлюють різні думки про поняття «терміносистема», «термінологія». Зазначимо, що в сучасному термінознавстві існують два підходи до їх розуміння.

Згідно з першим підходом, термінологію протиставляють терміносистемі як критеріями стихійності – свідомості, асистемності – системності, невпорядкованому – впорядкованому характеру [13, с. 7-8; 15, с. 32; 31, с. 17-18; 33, с. 21-23; 46, с. 10]. Тобто термінологія вважається науковцями стихійно сформованою сукупністю термінологічних одиниць, у той час як терміносистема, на думку Т. Л. Канделаки, є ієрархічно організованою сукупністю термінів, штучно створеною термінознавцями [42, с. 16]. При цьому термінолог зазначає, що не кожна ієрархічно структурована сукупність термінів може називатися терміносистемою. Її формування важливе лише за умов достатньо високого рівня розвитку термінології певної галузі знання та діяльності [42, с. 17].

На думку В. М. Лейчика, «термінологія формується поступово, разом із відповідною галуззю знань і системою її понять, і не виступає закінченою системою; про терміносистему ж говорять лише тоді, коли система понять відповідної галузі вже склалася, а її термінологія пройшла етапи впорядкування, внормування, лексикографічної обробки» [55, с. 33]. Подібне зауваження вказує на свідомий характер формування терміносистеми із термінології як сукупності стихійно сформованих термінологічних одиниць.

Згідно з іншою точкою зору, і термінологія, і терміносистема вважаються науковцями системними утвореннями [82, с. 27; 84, с. 47; 85, с. 69; 89, с. 121; 92, с. 34], на чому, зокрема, наголошують Б. Н. Головін і Р. Ю. Кобрін зазначаючи, що «...розподіл термінів на впорядковану та невпорядковану сукупність термінів є нелогічним, оскільки не існує незв'язаних між собою логічними та семантичними зв'язками термінів. Усі терміни в тому чи іншому ступені організовані та взаємопов'язані в межах

своїх предметних галузей. Ступінь їх організації безпосередньо залежить от рівня розвитку самої галузі та її поняттєвого апарата. Проте це не скасовує системності термінології» [29, с. 40]. Згідно з цією точкою зору поняття «термінологія» та «терміносистема» є синонімічними.

Незважаючи на те, що ми не згодні з точкою зору Б. Н. Головіна та Р. Ю. Кобріна про рівнозначність термінології та терміносистеми, ми поділяємо його погляд на терміносистему як відносно сталу складну динамічну систему, що є знаковою моделлю її предметної галузі [29, с. 32]. На думку В. А. Татарінова, терміносистема є когнітивною моделлю термінології, так званою, метамоделлю предметної галузі. Вона формується на тому етапі розвитку її знання, на якому вже створено його теорію, її поняттєвий апарат, в якому встановлені зв'язки між його елементами [76, с. 69].

У зв'язку з цим Н. А. Бондарева говорить про імпліцитний характер системних якостей термінології, протиставляючи їй експліцитність якостей терміносистеми як формалізованої моделі термінології [13, с. 8]. Терміносистема утворюється шляхом свідомого впорядкування, систематизації та стандартизації термінології.

Досить гострою є також дискусія науковців про інші ознаки термінологічних одиниць або, так звані, вимоги, що висуваються до них, відрізняючи їх від одиниць загального вжитку, які не володіють термінологічним значенням. До таких вимог відносять не тільки *системність*, але й *дефінітивність*, *однозначність*, *незалежність від контексту*, *стислість*, *лаконічність*, *стилістичну нейтральність термінів* [1, с. 16-17; 20, с. 7-8; 88, с. 11]. Зазначимо, що вказані ознаки вважаються науковцями, так званими, «ідеальними вимогами», що висуваються до термінів [29, с. 27].

Зауважимо, що принцип системності термінів означає, що кожний із них має своє значення, яке не співпадає зі значенням інших термінів певної терміносистеми. Хоча постулат про системний характер терміна

сформульовано в цілому ряді досліджень [1; 2, 20; 29; 31], він не завжди знаходить відображення в реальній практиці. Так, в великій кількості словникових дефініцій відсутня вказівка на співвіднесеність терміна та поняття, що він позначає, з певною системою понять, а сам термін виступає тільки як позначення окремого поняття, не пов'язаного з іншими поняттями.

На думку А. С. Д'якова, Т. Р. Кияка і З. Б. Куделько, саме однозначність або монозначність, тобто наявність у терміна тільки одного значення, полегшувало би процес його розуміння і подальшого перекладу, „проте такої однозначності слід очікувати лише від галузевого терміна, що належить до однієї терміносистеми” [35, с. 12]. Значна кількість термінів є *міжгалузевими*, які володіють різним значенням у різних галузях знань [84, с. 61]. Така ознака терміна як його незалежність від контексту залежить безпосередньо від такої його іншої ознаки, як однозначність. У межах комунікативної теорії дослідження термінів, обгрунтованої М. Кабре, наголошується на необхідності врахування контексту використання при встановленні значення термінів [87, с. 178].

Вимога до стислості, лаконічності терміну зумовлена всебічним прагненням до скорочення, мінімізації та полегшення розуміння всієї інформації, у тому числі і науково-технічної. При цьому така мінімізація, стислість наукової думки має одночасно бути повною, і не повинна втрачати своєї інформативності. Вимога точності терміну є також дуже важливою, тому що „досягнення цієї вимоги вважається виконанням однієї з усіх вимог до терміну” [1, с. 35]. Саме ця вимога відповідає тому, наскільки правильно ми зрозуміємо певний термін та його денотат.

Щодо стилістичної нейтральності терміна, дослідники А. С. Д'яков, Т. Р. Кияк і З. Б. Куделько стверджують, що терміни є, у загальному розумінні, експресивно нейтральними, проте деякі з них можуть мати подібну ознаку, під якою розуміють інтенсивність деяких його семантичних складових [35, с. 13]. До другорядних, але не менш важливих вимог до термінів, Д. С. Лотте відносив також їх простоту та зрозумілість [58, с. 15].

О. О. Реформатський вважав висував такі вимоги до термінів, як інтернаціональність та логічність [67, с. 174].

Спробуємо узагальнити всі ознаки терміна, про які говорили термінологи у різні часи, працюючи у різних парадигмах його дослідження: реалізація терміна у формі слова чи словосполучення; фаховість ужитку терміна, тобто його функціонування в певній терміносистемі, віднесеність до відповідної галузі знань та професійної діяльності; здатність терміна виражати спеціальні поняття; системність терміна, тобто спроможність об'єднуватись у системи відповідно до класифікації понять і відносин, встановлених між ними; наявність дефініції (визначення), оскільки значення терміна фіксуються в спеціальних словниках, довідниках, і, відповідно, їх потрібно вживати лише в тій формі та в тому значенні, які подано у словниках; переважна однозначність в межах однієї терміносистеми, що передбачає відсутність синонімів та омонімів у межах однієї терміносистеми; точність; стилістична нейтральність, що досягається завдяки відсутності експресивності, образності, суб'єктивно-оцінних відтінків.

Таким чином, на сьогоднішній день в термінознавстві не існує загальноприйнятого визначення терміна. По-різному визначаються його ознаки, а також вимоги, що висуваються до термінів, відрізняючи їх від загальноживаних одиниць. Подібне розмаїття думок і поглядів на природу терміна, варіативність дефініцій, наданих йому, пояснюється приналежністю науковців до різних парадигм, напрямів і наукових шкіл його дослідження. Ключовими ознаками термінів загалом вважаються їх системність, дефінітивність, тенденція до моносемічності, стислість, лаконічність стилістична нейтральність.

1.2. Загальна характеристика кінематографічних термінів англійської мови

Прогрес науки і техніки спричиняє появу нових галузей знання та, відповідно, термінів. Наприкінці XIX – початку XX століть з'являється та починає активно розвиватися термінологія галузі кінематографії, яка окрім інших також стає об'єктом зацікавлення науковців-лінгвістів.

Кінематограф (від грецьк. κίνημα — рух та γραφω — писати, малювати; тобто той, що «записує рух») — галузь людської діяльності, що полягає у створенні та фіксації зображень, які рухаються [53, с. 12]. Історично кінематограф з'явився внаслідок вирішення завдання по закріпленню на матеріальному носії (плівці) зображення безперервного руху об'єктів та проєкції цього руху на екран. Поняття кінематографії включає нині: кіномистецтво — вид сучасного мистецтва, яке створюється за допомогою фіксації зображень, які рухаються та створюють образ живої дійсності; кіноіндустрії (кінопромисловості) — галузі економіки, що виробляє кінофільми та демонструє їх глядачам [53, с. 16].

Під кінематографічною термінологією ми розуміємо сукупність термінів кінематографії (технічної, мистецтвознавчої), що відображає сукупність спеціальних понять відповідної галузі. Отже кінематографічний термін є елементом кінематографічної термінологічної системи: це слово або словосполучення, що слугує засобом позначення поняття кінематографії.

Розвиток кінематографічної термінологічної лексики, зокрема англійської, пов'язаний із історією розвитку кіно, яка умовно розподіляється на чотири періоди. Перший період розпочинається з 28 грудня 1895 року, коли в Парижі відбувається перший публічний кіносеанс, представлений французькими винахідниками «сінематографу» та виробниками короткометражних фільмів братами О. та Л. Люм'єр. Система зйомки братів Люм'єр поєднувала всі основні елементи сучасного

кінематографа. Проте перші апарати хронографічної зйомки з'явилися набагато раніше від показу Люм'єрами перших короткометражних німих фільмів «Политий поливальник», «Вихід робочих із заводу», «Прибуття потягу» [17, с. 16].

Людина завжди хотіла запам'ятати та відтворити рухи. Цією проблемою займався римський поет-філософ Лукрецій ще в I столітті до н.е. Велике мистецтво «світла та тіні» хвилювало також вчених Середновіччя та епохи Відродження. Винахідами, які за своїми технічними характеристиками були найбільш наближеними до кінематографу, є: кінетоскоп Едісона (1883 р.), хронофотограф Ж. Демені (1894 р.), проектор американського винахідника Ж.А. ле Роя, «плеограф» польського винахідника К. Приушинського (1894 р.). Перша гнучка надчутлива плівка була винайдена російським фотографом І.В. Болдирєвим у 1888 р., а згодом американськими науковцями Г. Гудвіном та Дж. Істменом було створено першу целулоїдну плівку, яку почали використовувати для запису фільмів.

Виникши як своєрідний технічний атракціон, «жива фоторографія», що перетворилась у короткометражні фільми, розвивається та вдосконалюється до кінця першої світової війни (1914-1918 рр.). Саме у цей час зароджується та починає формуватися нова терміносистема галузі кінематографії, до якої потрапляють такі однослівні терміни, як: *projector* — *проектор*, *montage* — *монтаж*, *film* — *фільм*, *film-strip* — *кінострічка*, *shot* — *кадр*, *screen* — *екран*, *perspective* — *ракурс*, *contrast* — *контраст*, *take* — *дубль*, *scenario* — *сценарій*. Ці терміни вже існували в англійській мові, проте поява кіно зумовила їх переосмислення та використання у якості засобів йменування явищ нової сфери. Такі терміни фіксуються у ряді робіт науковців, а також в періодиці, що повідомляє про винахід кінематографу.

Другий етап історії розвитку кінематографії відносять до 20-х - 30-х рр. ХХ століття, коли німе кіно вдосконалюється та формується як самостійний вид мистецтва, що володіє арсеналом власних зображальних засобів. Подальше вдосконалення проекційної та знімальної техніки призводить до

збільшення тривалості фільмів німого кіно. В середині 20-х років ХХ століття з'являється також оптичний звукозапис і знімаються перші звукові фільми. Розвиток кінотерміносистеми даного періода характеризується не тільки появою значної кількості одиниць на позначення реалій звукового кіно (*talkie* — звуковий фільм, *scoring, sound recording* — озвучування, *recording engineer* — звукорежисер, *sound track* — фонограма, *to prescore* — робити звукозапис до зйомки, *clapperboard* — кінохлопушка), але й використанням термінів-словосполучень, головним компонентом яких є прості терміни, що увійшли до терміносистеми раніше, зокрема: *film set, shooting stage* — знімальна площадка (з декараціями та без); *motion-picture equipment* — кіноапаратура..

Третій період історії світового кінематографу (30-ті - 50-ті рр. ХХ століття) пов'язаний із розвитком та вдосконаленням звукового та створенням кольорового кіно, розповсюдженням повнометражних фільмів, становленням їх жанрів, внормуванням методів та прийомів кіносправи, вдосконаленням назв професій та людей, зайнятих у кінематографії. У цей терміносистема кінематографу продовжує бурхливо розвиватися та поповнюватися новими одиницями, значну кількість яких становлять складні терміни та терміни-словосполучення: *newsreel* – кінохроніка, *movie novel* – кінороман, *biographical film* – біографічний фільм, *lightning cameraman* – освітлювач, *vignette* – короткий епізод, *dolly grip* – технік операторського крана, *focus puller* – асистент кінооператора.

Останній, четвертий період історії розвитку світового кінематографу розпочинається на початку 60-х років ХХ століття і триває донині. Він характеризується активним розвитком кінотехніки, удосконаленням вже існуючих та створенням нових систем запису та їх відтворення. Саме у цей період з'являється панорамне, стереоскопічне та поліекранне кіно, що призводить до значного кращення якості показу фільмів, підсилене стереофонічним відтворенням звуку.

З розвитком цифрових технологій на початку XXI століття з'являється поняття «цифровий кінематограф» та «цифрове відео». Під цим терміном розуміють новий вид кінозйомки, кадри якої записуються за допомогою цифрової камери на цифровий носій. Традиційна кіноплівка стає в даному випадку непотрібною, а кінопроектор замінюється на цифровий проектор. В 2009 році на екранах з'являється фільм Д. Кемерона «Аватар», створений за допомогою комп'ютерних 3D-технологій, які широко використовуються у сучасному кінотворенні а також показі телепрограм [53, с. 32].

Терміносистема сфери кінематографії поповнюється на цьому етапі великою кількістю різноманітних термінів, що слугують засобами позначення нових форм, засобів та систем творення сучасного кіно, до яких, зокрема, належать наступні: *additive colour* – адитивний колір, *primary color grading* – первинна корекція кольору та інші. У кінотерміносистемі з'являється також значна кількість абревіатур та акронімів, що походять від багатоконпонентних термінів, а саме: *DSM (Digital Source Master)* – оригінал цифрового джерела, вихідні файли джерела фільма в форматі зйомки для створення оригіналу, призначеного для розповсюдження та переформатування та можливого архивування; *HD (High Definition)* – відеозображення високої чіткості, а також відеоформат.

Жодна інша термінологічна система не ввібрала в себе стільки термінів з інших термінологічних сфер, як кінематографічна, оскільки жодна інша галузь науки та техніки не використовувала так інтенсивно досягнення усіх інших галузей знання, що й зумовило розмаїття її термінів.

Великий вплив на розвиток кінематографічної термінологіки здійснила літературознавча термінологія. Помітний вплив на кінотермінологію здійснила й театральна термінологія, що зумовлено близькістю кіномистецтва та театального мистецтва. Кіно завжди спиралось на театр, саме тому в терміносистемі кіно існують такі одиниці: *playing actor* – граючий актор, *comedy* – комедія, *melodrama* – мелодрама, *historical drama* – історична драма, *film-pantomime* – фільм-пантоміма, *photoplay* –

фільм-спектакль, arthouse cinema – кінотеатр інтелектуального кіно, movie theater – кінотеатр та ін.

Синтез кінематографічної та фотографічної термінології спостерігається в існуванні таких терміноодиниць, як: *photographic film* — *кінофотографічний фільм*, *film footage* — *кінофотоматеріал*, *phototheodolite camera* — *кінофотодеоліт*. Кінематограф близький до телемистецтва та тісно переплітається з ним. Не даремно телебачення називають домашнім кінематографом, малим екраном. У зв'язку з цим в англійській кінотерміносистемі існують наступні термінологічні одиниці: *film television* – *телекіно*, *telescine equipment* – *телекіноапаратура*, *telescine transmitter* – *телекінопередатчик*.

Чимало терміноелементів було запозичено кінематографом у музичного, вокального, хореографічного, естрадного, циркового мистецтва. У зв'язку з цим у кінотерміносистемі з'явилися такі одиниці, як: *film choreographer* – *кінобалетмейстер*, *film duet* – *кінодует*, *film trick* – *кінотрюк*. Вплив образотворчих видів мистецтв (живопису, скульптури, графіки, архітектури) на кінематермінологію виявляється в існуванні таких одиниць: *animator* – *художник-мультиплікатор*, *graphic animation* – *графічна мультиплікація*, *illustration film* – *фільм-ілюстрація*, *black-and-white (color) reproduction* – *чорно-біла (кольорова) репродукція*.

Технічна термінологія також здійснила неабиякий вплив на розвиток терміносистеми кінематографії, оскільки і сам факт появи кіно, і його подальший розвиток зумовлені різноманітними відкриттями, здійсненими у науці та техніці. Отже такі терміни, як *cinema equipment*, *motion-picture equipment* – *кінообладнання*, *film projection unit* – *кіноустановка*, *movie spotlight* – *кінопрожектор*, *movie projector* – *кінопроектор* з'являються у терміносистемі галузі кінематографії завдяки науково-технічному прогресу.

Отже, термінологія галузі кінематографії англійської мови, що розуміється нами як сукупність термінів відповідної галузі, розвивалася не одне століття. До неї надійшли терміни з інших галузей: літературознавчої,

театральної, фотографічної, музичної, хореографічної, технічної. На сьогоднішній день визначений шар термінологічної лексики являє собою терміносистему, що продовжує розвиватися у зв'язку з розвитком відповідної галузі.

1.3. Труднощі перекладу кінематографічних термінів англійської мови

Питання про специфіку та труднощі перекладу фахової термінології завжди займали особливе місце в перекладознавстві. Його розглядали в своїх працях з теорії перекладу В. М. Комісаров [27], Я. І. Рецкер [41], Н. Б. Арістов [у, с. 84]. Воно є об'єктом все більш пильної уваги сучасних вчених. Якщо завдання перекладу – забезпечення еквівалентності як «спільності змісту текстів оригіналу і перекладу» [9, с. 22], то перекладу спеціальних, зокрема кінематографічних термінів, слід приділяти особливу увагу, оскільки саме вони визначають інформаційний зміст спеціального тексту, організуючи, структуруючи і кодуєчи спеціальну інформацію. Отже, саме стосовно термінів найбільш гостро постає питання про можливість досягнення еквівалентності при існуванні відмінності кодових одиниць, що являє собою «кардинальну проблему мови і центральну проблему перекладознавства» [12, с. 17].

Отже, при перекладі термінодиниць будь-якої фахової термінології перекладачі найчастіше стикаються з проблемою вибору найбільш адекватної одиниці з існуючих лексико-семантичних відповідників, а за відсутності терміна у рідній мові – передачі нового поняття відповідними мовними засобами. Як стверджує Ф.А. Циткіна, між одиницями мови оригіналу і мови перекладу існують наступні відносини, які й визначаються спосіб перекладу термінологічної одиниці:

1) у мові перекладу немає словникового відповідника того чи іншого терміна мови оригіналу (*sets – декорації до певної сцени, close-up – кадр, відзнятий крупним планом*);

2) відповідність є неповною, лише частково покриває значення іншомовного слова (*feature film – художній фільм*);

3) значенню терміна мови оригіналу відповідають різні слова мови перекладу (*to cast – кидати, відливати в форму, підбирати актерів на роль в кіно та інші.*)

4) однозначному терміну мови оригіналу знаходять однозначний, постійний (що не залежить від контексту) відповідник мови перекладу (*tragedy – трагедія, comedy – комедія, tragic actor – актор-трагік*) [51, с. 16].

Лексичний елемент, як відомо, перекладається не окремо, сам по собі, в ізоляції від речення та тексту, де він вживається, а в сукупності його контекстуальних зв'язків і функціональних характеристик. Тільки таким чином досягається точність та адекватність перекладу слів (в тому числі й термінів). Чим більше враховуються перекладачем всі характеристики фахового галузевого терміна, тим адекватнішим буде його переклад

Оскільки кінотерміни можуть бути багатозначними та багато з них надійшли до відповідної терміносистеми шляхом термінологізації та ретермінологізації, їх переклад вимагає аналізу контекста їх вживання. Саме контекст і виявляє значення відповідної термінологічної одиниці. Отже, переклад кінотермінів відбувається у два етапи: перший – це з'ясування значення терміна у контексті, другий – це передача значення терміна рідною мовою [51, с. 18].

Головним прийомом перекладу кінотермінів є **переклад за допомогою лексичного еквіваленту**. Лексичний еквівалент – це постійний лексичний відповідник, який точно співпадає зі значенням слова або словосполучення [50, с. 24], зокрема:

Produced in 1911, the newsreel was a short collection of nonfiction stories compiled on a single film reel [63, с. 21].

Зроблена вперше у 1911 році, *кінохроніка* була короткою збіркою документальних історій зібраних на окремій *катушці кіноплівки*.

У наведеному прикладі еквівалентами англійських термінів *newsreel* та *film reel* постають українські лексичні одиниці *кінохроніка* та *катушка кіноплівки*. Адекватний переклад терміна *film reel* українською мовою вимагає застосування трансформації перестановка.

Одним з найпростіших прийомів перекладу терміна є прийом **транскодування**. Транскодування – це такий спосіб перекладу, коли звукова та/або графічна форма слова вихідної мови передається засобами абетки мови перекладу [21, с. 26]. Розрізняють чотири види транскодування, а саме: транскрибування, транслітерування, змішане транскодування та адаптивне транскодування. Транскрибування застосовується, коли літерами мови перекладу передається звукова форма слова вихідної мови, зокрема: *action* – *екшин* (*фільм з погонями та бійками*). Прийом транслітерування використовується, коли слово вихідної мови передається по літерах, зокрема: *projector* – *проектор*, *montage* – *монтаж*, *film* – *фільм*, *contrast* – *контраст*, *western* – *вестерн* (*фільм про перших переселенців на дикій захід*).

Шляхом транскодування (здебільше адаптивного транскодування, транслітетрації) перекладаються інтернаціональні слова. Також цей спосіб перекладу використовують при передачі міжнародних термінів і терміноелементів латинського та грецького походження, зокрема, тих, що слугують засобами позначення кіноапаратів, їх частин, а також інших реалій кінематографу: *camera* – *камера*, *positive* – *позитив*, *raster* – *растр* (*поверхня з чергуючимися прозорими та непрозорими елементами*).

Поряд із транскодуванням для мовних одиниць, що не мають безпосереднього відповідника в мові перекладу, під час перекладу англійських кінематографічних термінів іноді застосовується калькування – відтворення не звукового, а комбінаторного складу слова або словосполучення. Калькування дорівнюється буквальному перекладу, коли еквівалент цілого створюється шляхом простого додавання еквівалентів його

складових частин. Отже, калькування – спосіб перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом заміни її складених частин-морфем або слів (їхніми лексичними відповідниками) в мові перекладу [23, с. 18]. У ряді випадків використання прийому калькування супроводжується зміною порядку калькованих елементів. Нерідко в процесі перекладу транскодування і калькування використовуються одночасно, наприклад:

The movie camera is a type of photographic camera which takes a sequence of photographs on a film strip [63, с. 24].

Кінокамера – це вид фотографічної камери, яка знімає послідовність фотографій на кіноплівку.

Калькування, як перекладацький прийом, є основою перекладу великої кількості різноманітних запозичень, що виникають в міжмовній комунікації в тих випадках, коли застосування транскрибування є неприйнятним. Однак калькування як перекладацька трансформація зустрічається рідше, ніж транскодування. Калька є словом, його окремим значенням, зворотом, запозиченням з інших мов, що з'являється завдяки перекладу (як правило, за частинами). Застосування трансформацій при перекладі відзначається тим фактом, що словниковий склад мови являє собою не просто сукупність слів, а систему, що допускає нескінченно різноманітні сполучення слів у контексті: окремі елементи словника пов'язані одне з одним певними значеннєвими й стилістичними відносинами [3, с. 15].

Особливу складність викликає переклад багатокomпонентних кінотермінів англійської мови, зокрема таких як: *ambient light rejection* — компенсація впливу оточуючого світла, *over-the shoulder shot* — план, знятий через плече актора, *motion picture exposition* — окремий кадр на кінострічці та інш. Переклад термінів-словосполучень здійснюється за допомогою ряду логічно зумовлених операцій, які виконуються у наступній послідовності:

- а) ідентифікація терміна-словосполучення у контексті, яка полягає у виявленні ключового слова та визначенні меж терміна-словосполучення ліворуч та праворуч, тобто крайнього лівого та крайнього правого означення;
- б) переклад ключового слова як первинного елементу групи;
- в) переклад ключового слова разом із першим означенням, тобто найбільш близьким до базового слова лівим означенням;
- г) переклад уточненого значення ключового слова разом з другим уточнюючим лівим означенням;
- д) переклад двічі уточненого значення ключового слова разом із третім уточнюючим визначенням і т.і. [9, с. 34].

При перекладі термінів-словосполучень нерідко використовуються такі граматичні трансформації, як перестановка слова, додавання, зміна частини мови. Адекватний переклад таких термінів іноді вимагає поєднання зазначених трансформацій.

Вибір способів та прийомів перекладу кінотермінів (в першу чергу, це стосується складних за структурою та семантичними зв'язками термінів словосполучень) визначається фактором адресата перекладу. Завжди необхідно враховувати, для кого саме здійснюється відповідний переклад. Навряд чи значення перекладу термінологічних одиниць *location scouting* — *рекогносцирування місця зйомок* або навіть *ambient light rejection* — *компенсація впливу оточуючого світла* буде зрозумілим нефахівцям відповідної галузі.

У випадку, якщо переклад тексту з зазначеними одиницями призначено представникам широкого загалу або пересічним громадянам, такі одиниці передаються шляхом опису або із застосуванням описового перекладу хоча б одного незрозумілого слова. **Описовий переклад** – це спосіб перекладу нових лексичних елементів вихідної мови, коли словосполучення, термін замінюється в мові перекладу словосполученням (або більшим за кількістю компонентів словосполученням), яке адекватно передає зміст цього слова або словосполучення [25, с. 12], а саме: *location scouting* — *попередне*

обстеження місця зйомок, ambient light rejection — здібність екрана віддзеркалювати світло, що оточує його.

При перекладі англомовних кінематографічних термінів також застосовують трансформацію **смісловий розвиток**. Зазначену трансформацію залучають у випадках, коли при перекладі використовується не словниковий відповідник лексичної одиниці, а слово, значення якого є його логічним розвитком. Смісловий розвиток використано для досягнення адекватності перекладу та досягнення максимальної відповідності стилю тексту. Смісловий розвиток застосовується в тих випадках, коли еквівалентна одиниця слову не підходить за контекстом [25, с. 13]. Перекладач вимушений підбирати слово, логічно пов'язане із словниковим еквівалентом слова і контекстом. Сам процес смислового розвитку можна розбити на декілька етапів: сприйняття загального контексту; уточнення значень окремих слів; перевірка на відповідність контексту; побудова логічних ланцюжків; вибір відповідного варіанту; перевірка вибраних слів в загальному контексті. Особливу роль відіграють логічні міркування з урахуванням змісту вихідного тексту.

Труднощі перекладу виникають також при передачі скорочень англійських багатокомпонентних кінотермінів засобами іншої мови. Оскільки скорочення являє собою певне повне слово або словосполучення, то існує чотири основних способи їх передачі на цільову мову, два з яких є власне перекладом (за допомогою відповідного скорочення або повного слова чи словосполучення), а два – транскодуванням (самого скорочення чи відповідного слова або словосполучення) [42, с. 21].

При перекладі кінематографічних текстів головним завданням постає точна та чітка передача матеріалу, викладеного в тексті оригіналу. Адекватний переклад кінематографічних термінів здійснюється з урахуванням контексту їх використання. Інтернаціональні кінематографічні терміни перекладаються здебільшого транскодуванням (транскрибуванням, транслітерацією, адаптивним транскодуванням). Кінематографічні терміни

англійської мови перекладаються також за допомогою лексичного відповідника, шляхом калькування, із застосуванням низки перекладацьких трансформацій. Особливу складність викликає переклад англійських багатокomпонентних кінотермінів та їх скорочень.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ КІНЕМАТОГРАФІЧНИХ ТЕРМІНІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

2.1. Структура та способи творення

Говорячи про структурні характеристики англійських кінематографічних та інших галузевих термінів, науковці відмічають високу продуктивність і регулярну повторюваність використання певних терміноутворюючих елементів та формування певного термінологічного словотвірного фонду [22, с. 44; 38 с. 153].

Залежно від того, які з мовних засобів беруть участь у термінотворенні, кінематографічні терміни можна поділити на три типи: **терміни-прості слова** (*tape* – кіноплівка, *film* — фільм); **терміни-складні слова**: (*cinematographer* – режисер-оператор, *newsreel* – кіножурнал, *melodrama* – мелодрама); **терміни-словосполучення** (*film- editor* – редактор фільму, *set decorator* – художник з декорацій, *sound editor* – звукорежисер, *film cut* – остаточний монтаж).

Ще одну класифікацію термінів за їх будовою пропонує Т. А. Кудинова: однокомпонентні, двокомпонентні та багатокомпонентні терміни. До однокомпонентних вона відносить: 1) кореневі терміни; 2) терміни, що містять окрім кореню ще афікси; 3) терміни-складні слова, що пишуться разом або через дефіс. Двокомпонентними термінолог вважає словосполучення, до складу яких входять два повнозначних слова. Багатокомпонентні терміни є, на думку дослідниці, сталими полілексемними термінологічними поєднаннями, які містять більше двох повнозначних компонентів [50].

Серед монокомпонентних одиниць термінологічної кінематографічної лексики виокремлюються: 1) іменники (N) (*mystery, cast, reel, assemble, film, caption, shot, subtitles*); 2) прикметники (Adj) (*visual, black, white, lead*); 3) дієслова (V) (*to dub, to shoot, to cut, assemble, to cast*); 4) герундії та віддієслівні іменники (Ger., Nv.) (*dubbing, casting*).

Поповнення складу кінотермінів англійської мови відбувається за рахунок наступних процесів:

1) суфіксації: -er / -or (*cinematographer – режисер-оператор, filmmaker – кінотовиробник, exhibitor – особа, що організовує показ фільму*);

2) префіксації: sub- (*subtitles – субтитри, subtractive – субтрактивний*), super- (*superfilm – суперфільм, superadditivity – супераддитивність, supervisory frame – супервизорний кадр*) та ін.

У сфері загальноживаних англійських кінематографічних термінів кількість багатоконпонентних одиниць перебільшує кількість однокомпонентних термінів. Отже, англійська кінематографічна термінологіка тяжіє до створення багатоконпонентних термінів, що передають складну внутрішню співвіднесеність галузевих понять, їхню багатоаспектність і постійну структуризацію. Таким чином, багатоконпонентні терміни відображають широкий загальномовний процес утворення найбільш вмотивованих і точних найменувань, а також сприяють подальшій деталізації термінів [15, с. 7].

В. П. Даниленко вважає двокомпонентні терміни одним із засобів систематизації термінів у тій чи іншій терміносистемі, оскільки одна частина двокомпонентних терміна є спільною з іншими термінами, а інша слугує відмінною ознакою у низці суміжних понять [33, с. 67]. Чітко аргументує переважання терміносполучень у терміносистемі Д. І. Єрмолович, який зауважує, що спонукає до утворення складних термінів термінотворча тенденція до семантико-парадигмальної регулярності, тобто до відображення родо-видових і інших відносин, що існують у межах тієї чи іншої терміносистеми [36, с. 39].

У межах багатоконентних лексичних одиниць, виокремлених у сфері кінематографічної термінології, спостерігається наступна кореляція: 1) Adj (Part.) + N (*silent film, animated film, rough cut, talking pictures, black-and-white film, celluloid film, long shot, visual editor, medium shot, editing room, shooting schedule*); 2) N + N (*sound track, motion picture, director's cut, film editor, film clip, feature film, camera operator*); 3) N + prep + N (*director of photography, credits, subtitles of the film*); 4) V + N, V+ (Adj.) +Ger. (*to shoot, to make a film, to change a film, to cast a film, to make a (sound-)recording*).

Найінтенсивніше поповнення термінологічного складу кінолексики англійської мови відбувається за рахунок словоскладання. Термінологічні словосполучення уточнюють поняття і сприяють подальшому структуруванню та деталізації термінологічної лексики.

Ця група привертає увагу своїми номінативними поєднаннями, що знаходяться на межі між складним словом та словоскладанням. До цієї групи належать двокопонентні комплекси, утворені за моделями N^1+N^2 , що отримали в лінгвістиці назву «номінативний біном» [49, с. 242], наприклад, *set construction, production designer, storyboard artist, short's perspective*; номінативні аналітичні комплекси, утворені за моделями Adj /Part +N (29%) – *major production, final cut, edited scenes*. Зауважимо, що зазначені вище номінативні моделі в цілому називають певний предмет, що має свої диференціальні ознаки у межах визначеного класу предметів, а взятий ізольовано другий член даного номінативного комплексу позначає цей самий предмет у якості представника всього класу.

Складні терміни дозволяють із більшим ступенем наочності показати відношення між окремими кінематографічними поняттями. Термінологічні словосполучення уточнюють поняття і сприяють подальшому структуруванню й деталізації термінологічної лексики. Саме тому у структурі сучасної кінематографічної термінології важливе місце належить термінам-словосполученням, що позначають окремі поняття галузі й передають їх складну внутрішню співвіднесеність і багатоаспектність.

Очевидним є той факт, що в процесі свого розвитку термінології та терміносистеми різних професійних сфер позамовної дійсності розширюються та ускладнюються. Це здійснюється за рахунок поповнення їх новими одиницями та ускладнення тих, що вже існують. Однокомпонентні при цьому найчастіше стають частиною багатоконпонентних термінів, а загальна кількість однокомпонентних термінів, у порівнянні з багатоконпонентними, значно скорочується [39, с. 43].

Складні багатоконпонентні терміни кінематографії англійської мови підлягають скороченню, внаслідок чого виникають їх аббревіатури, зокрема: *FPS - frame per second; EDID – enhanced extended display data channel; DSM - Digital Source Master, HD (High Definition)* За визначенням скорочення є ширшим поняттям, ніж аббревіатура.

Скорочення – це такий спосіб словотвору, суть якого складається у відсіканні частини основи, що або збігається зі словом, або являє собою словосполучення, об'єднане загальним змістом [19, с. 32]. Аббревіатури – складноскорочені слова, утворені з перших літер або з інших частин слів, що входять до складу назви чи поняття [2, с. 69]. Основним завданням створення аббревіатури постає економія мовних засобів, адже при вимові аббревіатура за часом звучання приблизно в п'ять разів коротше ніж відповідне їй поняття, а при написанні така економія є ще більше вражаюча.

Активізація процесу компресії багатоконпонентних науково-технічних термінів англійської мови викликана фактором збільшення цих одиниць, що призводить до ускладнення професійної комунікації, тенденцією до економії мовних засобів.

Отже, термінологія галузі кінематографії містить терміни-прості слова, терміни-складні слова та та терміни-словосполучення. Терміни-прості слова чи однокомпонентні терміни є іменниками, прикметниками, дієсловами, що утворюються шляхом афіксації, тобто додавання словотворчих суфіксів і префіксів. Більшість англомовних термінів галузі кінематографії є

двокомпонентними одиницями, моделями творення яких є N+N, Adj +N, Part1+N, Part2+N. Трикомпонентні терміни є також досить поширеними. Тенденція до лаконічності та економії мовних засобів виявляється у скороченні багатоконпонентних термінів англійської мови галузі кінематографії.

2.2. Семантичні характеристики

Науково-технічна термінологія вважається найбільш «семантично навантаженою частиною вокабуляра не тільки англійської, але й інших мов світу» [35, с. 37], тому науковці наголошують на необхідності дослідження семантичних особливостей науково-технічних термінів, як в теоретичній, так і в практичній площинах [35, с. 38; 39, с. 41].

Слово «семантика» дуже часто вживається в розумінні «значення». Під семантикою розуміють: 1) зміст, інформацію, переданою мовною одиницею (морфемою, словом, словосполученням, реченням); 2) розділ мовознавства, який вивчає цей зміст, інформацію [49, с. 6].

За однією і тією лексичною одиницею може бути закріплено не одне, а кілька значень, взаємопов'язаних і відокремлених одне від одного. Семантична єдність лексичної одиниці визначається у певному зв'язку її окремих самостійних значень та їх закріплення за нею. Значення багатозначної одиниці об'єднуються в семантичну єдність на основі загальних семантичних елементів чи загальних семантичних асоціацій [73, с. 27]. У зв'язку з цим В. В. Левицький вказує, що «в сучасній лінгвістиці значення слова трактується як структура, що складається з кількох ієрархічно пов'язаних між собою субструктур, як багаточаровий комплекс, конститuentами якого є семантика (інформація чи знання при позначені словом предмети та явища зовнішньої дійсності), прагматика (інформація чи знання про умови комунікації), синтактика (інформація чи знання про

правила вживання знака) » [54, с. 77]. Це підтверджує постулати комунікативної теорії термінології М. Кабре [87] та той факт, що дослідження значення термінів слід здійснювати з урахуванням реальних контекстів їх використання.

У вітчизняному мовознавстві семантичні особливості кінематографічних є малодослідженими. Але зустрічаються поодинокі статті, присвячені вивченню кінематографічної термінології, зокрема праці Л.Я Ляховецької [33], Т.Н. Орел [36]. О.С. Петровської [38]. І хоча, наголошуючи на структурно-семантичній диверсифікації кінотермінів, дослідники не пропонують єдиної класифікації способів їх творення та визначають лише деякі їх лексико-семантичні (тематичні) групи, водночас вони говорять про те, що визначальним у способі творення цих термінів є саме семантичний спосіб.

Творення термінів відбувається здебільшого шляхом семантичної деривації (метонімізації та метафоризації як використання знака однієї предметної сфери на позначення іншої), запозичення, калькування з інших мов, морфологічних способів словотворення, із застосуванням інтернаціональних елементів, стандартних спеціалізованих морфем (терміноелементів), аббревіації, шляхом креації – створення абсолютно нового знака [22, с. 24].

Семантичний спосіб термінотворення був одним із перших словотворчих прийомів утворення термінологічних найменувань у кінематографічній термінології англійської та української мов. Шлях пристосування загальноновживаних слів у якості термінологічних позначень проходив, як правило, через семантичну спеціалізацію, яка починалась із вживання їх у особливих контекстах [18, с. 19].

Галузеві підсистеми термінологічної лексики формуються та розвиваються не ізольовано одна від одної, а в тісній взаємодії. Кожна підсистема відображає у собі вплив іншої підсистеми, що призводить до

ускладнення форм зв'язку, виникнення нових структур, як наслідок, до взаємозбагачення підсистем.

Традиційно використовуваний у кінотермінології, як і у багатьох галузевих термінологіях, семантичний спосіб термінотворення був особливо активним на початку утворення термінологічних систем та відмічений у своєму розвитку стихійністю, несистемністю і нестандартизованістю. На цьому етапі розвитку терміносистем саме метафора була єдиним способом систематизації значень [20, с. 24]. При всій різноманітності дефініцій цього мовного явища, більшість із них зводиться до наступного: «метафора є перенесення незвичного імені з роду на вид, або з виду на рід, або з виду на вид, або за аналогією» [44, с. 23]. Метафоричне перенесення здійснюється на основі ознак суміжності явищ, що позначаються [31, с. 70], наприклад: *crane* – 1) загальножив. журавель, цапля; 2) тех. вантажопідйомний кран; 3) кін. мікрофон, який кріпиться до спеціальної тичини.

Спостереження за фактичним матеріалом свідчать, що між словником загальних національних літературних мов і термінологічною сферою кінематографії, як і інших галузей знання, відбувається глибока та складна взаємодія за двома напрямками: лексичному і структурному. Термінологізація, ретермінологізація є поширеними видами цієї взаємодії. Термінологізація загальнолітературних лексичних одиниць і ретермінологізація лексичних одиниць інших підмов науки та техніки – це активний спосіб термінотворення в сучасних європейських мовах, результат семантичної деривації в рамках готового мовного знака, заснований на звуженні та спеціалізації значення слова або на метафоричному і метонімічному перенесенні значень, зумовлених певним оточенням [36, с. 76].

Термінологізація є продуктивним семантичним способом творення термінів, результатом семантичної деривації в межах готового мовного знака, заснованого на звуженні значення слова чи на перенесення значень, обумовлених певним оточенням. Термінологізація виявляється у набутті

загальноновживаним словом ознак терміна [78, с. 56]. При утворенні нових термінологічних значень у слів, нове термінологічне значення залишається в смисловій структурі даного слова у якості самостійного значення. Пов'язане з іншими значеннями відносинами семантичної похідності, воно утворює опозиції при співвіднесенні з іншими значеннями на основі загального семантичного інваріанта і протиставлення їм за диференційною ознакою: пряме значення – переносне значення; загальне значення – спеціалізоване значення [38, с. 16].

При термінологізації звукова оболонка уже існуючого в загальнонаціональній літературній мові слова (або словосполучення) використовується для позначення нового предмета чи явища в цілях спеціальної комунікації [18, с. 74]. Це найменування, що носить непрямий/вторинний характер, набуває нового термінологічного значення, яке включається у смислову структуру даного слова як самостійне значення, пов'язане з іншими значеннями відношеннями семантичного творення. Нове термінологічне значення слова при співвідношенні з іншими значеннями утворює опозиції на основі загального семантичного інваріанта і протиставлення їм за диференційною ознакою: пряме значення – переносне значення; загальне значення – спеціалізоване значення. Наприклад, такі англійські слова, як *tape* та *set up*, що вживаються і в загальнолітературній мові, і в підмовах кінематографії, і в інших галузях науки та техніки, мають такі відповідники:

tape – стрічка, тасьма, рулетка, телеграфна стрічка, магнітофонна стрічка, фінішна стрічка, феромагнітна стрічка, магнітофонний запис, вимірювальний метр, мірна рулетка, **кіноплівка** [61, с. 312].

set up – виправка, осанка, заговор, інтрига, установка, насадка, настройка, регулювання, зібраний прибор, джазовий оркестр, **установка кінокамери, мізанкадр** [61, с. 285].

Зворотним термінологізації є процес детермінологізації, що полягає в розширенні значення термінів і їхньому переході в систему

загальнолітературної мови [12, с. 47]. Науковці відзначають, що детермінологізація може виявлятися шляхом: 1) входження терміна у формі слова з термінологічним значенням до складу загальної мови; 2) перенесення значення раніше вузькоспеціального слова (часто шляхом метафоризації) на нову одиницю побутового словника [59, с. 58].

Під ретермінологізацією чи транстермінологізацією розуміють перенесення готового терміна з однієї галузевої сфери в іншу з повним або частковим його переосмисленням та перетворенням у міжгалузевий омонім [35, с. 79]. При ретермінологізації звукова оболонка уже існуючого терміна в одній галузі знання застосовується для позначення спеціально-професійного поняття із іншої сфери знання [18, с. 58]. При цьому відбувається, як правило, повне чи часткове переосмислення цього терміна. Наприклад, в кінотерміносистему англійської мови з терміносистеми фотосправи були перенесені наступні терміни: *focus* – фокус, *lens* – об'єктив.

Необхідно підкреслити той факт, що термінологізованими та ретермінологізованими є не тільки англійські однокомпонентні терміни галузі, але й двокомпонентні. Спостереження за мовним матеріалом свідчать, що в терміносистемі кіно досліджуваної мови функціонують такі двокомпонентні терміни, як: *viewing angle* – кут огляду, *color shift* – кольоровий зсув, *blanking time* – тривалість гасіння, *throw ratio* – проєкційне відношення, *single picture* – кінокадр (окремий кадр на кіноплівці) та інші.

Семантичне значення терміна не є постійною величиною. Семантичні зміни, що відбуваються в термінології, є результатом соціальних, економічних і культурних змін, що відбуваються в суспільствах і світовій спільноті. Семантичні зміни кінематографічної термінології англійської мови протягом усієї історії її розвитку, можна поділити на два основних типи: семантичні зміни, викликані новими відкриттями; семантичні зміни, викликані змінами самих денотатів.

Таким чином, продуктивним способом творення кінематографічних термінів англійської мови є семантична деривація, що здійснюється шляхом

термінологізації та ретермінологізації. Зазначені семантичні способи творення термінів належать до процесів вторинної номінації. До семантичних способів творення мовних одиниць відносять також детермінологізацію, в процесі якої термінологічні одиниці, втрачаючи своє термінологічне значення, переходять до загальноживаної лексики. Ключовими механізмами вторинної номінації є метафоризація та метонімізація. Семантичне значення термінів англійської мови галузі кінематографії не є постійним. Причиною його змін можуть бути як позамовні, так і суто мовні фактори.

РОЗДІЛ 3

ПЕРЕКЛАД АНГЛОМОВНИХ КІНЕМАТОГРАФІЧНИХ ТЕРМІНІВ

3.1. Способи перекладу

Відтворення термінів англійської мови галузі кінематографії здійснюється українською мовою шляхом застосування словникових відповідників, транскрипції, транслітерації, калькування та деяких комбінацій вказаних способів перекладу.

Оскільки кіноіндустрія існує як у країні мови оригіналу, так і в країні мови перекладу, лексичні одиниці на позначення найпростіших понять використовуються насамперед із застосуванням словникових відповідників. Це зазвичай базові поняття кіноіндустрії, наприклад: *shutter* – затвор, *matte* – маска, *grain* – зернистість, *reflectance* – світловідбивач, *rectifier* – випрямляч, *filter* – фільтр, *blurring* – розмитість, *resolution* – роздільна здатність, *negative* – негатив. Зазначені одиниці перекладаються також за допомогою словникових відповідників у безпосередньому контексті їх застосування, зокрема:

The frame rate of a motion picture camera with a 180° shutter is 1/48th of a second [88, с. 12].

Частота кадрів відеокамери із затвором на 180° становить 1/48 секунди.

This is useful in case there is any problem with the matte [87, с. 27].

Це корисно у випадку, якщо є якась проблема з маскою.

Use the lowest-grain film possible (low ISO). Grain introduces noise onto image [88, с. 34].

Використовуйте плівку з найнижчим рівнем зернистості (низькій рівень ISO). Зернистість вносить у зображення шум.

One trick is to use paints of different reflectances on the top and side surfaces [88, с. 19].

Одна із хитрощів полягає у використанні різних світловідбивача на верхній і бічній повернях.

For larger applications, silicon-controlled rectifiers are used [89, с. 82].

Для більш великих застосувань використовують випрямлячі, керовані кремнієм.

Be sure that the filters are protected as well; rain drops on the filter are very noticeable [87, с. 117].

Переконайтесь, що фільтри також захищені; краплі дощу на фільтрі або лінзі дуже помітні.

With longer exposure ou get not only a time-lapse effect but may also get blurring of the subject [88, с. 39].

При тривалій експозиції Ви отримуєте не тільки ефект уповідненої кінозйомки, але й іноді розмитість предметів.

The larger format prevents the build up of excessive grain and loss of resolution [89, с. 14].

Більш великий формат запобігає накопиченню надмірної зернистості та втраті роздільної здатності.

The results in a negative roughly the size of that produced by a 2-1/4 still camera [87, с. 174].

Це призводить до того, що розмір негатива приблизно 2-1/4 при зйомці нерухомою камерою.

Транскриція дозволяє відтворити при перекладі лексичні одиниці, які вже було запозичено до української мови із врахуванням їх звукової форми, наприклад: *Steadicam – Стедікам, Imax – Імакс, Univision – Юнівїжін.*

Проаналізуємо способи перекладу вказаних одиниць у безпосередніх контекстах їх застосування:

One caution: when used with a Staedicam or other type of free-floating rig, the spinning glass acts as a gyro and tends to pull the camera of course [89, с. 87].

Одне попередження: при використанні Стедікам або іншого типу вільно плаваючої установки, скло, що обертається, діє як гіроскоп і, як правило, звичайно зміщує камеру.

Currently the largest projection format is Imax, which is 70mm film run through the camera and projectors sideways, similar to VistaVision [88, с. 54].

В даний час найбільший формат проєкції «Аймакс».

Another variation of 3-perf was developed by legendary cinematographer Vittorio Storato in collaboration with his son. It is called Univision [89, с. 35].

Ще одну варіацію триотворової плівки розробив легендарний кінооператор Вітторіо Сторато у співпраці зі своїм сином. Це називається «Юнівіжн».

Транскрипція також використовується при відтворенні лексичних одиниць, утворених від власних назв, наприклад *frenel* – *френель*:

При застосуванні транскрипції суфікси та закінчення можуть адаптуватися до норм мови перекладу, наприклад: *pyrotechnician* – *піротехнік*.

Guns should onle be handled by a licensed pyrotechnician; in most places this is a legal requirement [87, с 432].

Зі зброєю працює тільки ліцензований піротехнік, у більшості місць – це вимога законодавства.

Транслітерація, як і транскрипція, використовується у випадках, коли слово відоме в мові перекладу в його графічній форм, наприклад: *Xenon* – *ксенон*, *monitor* – *монітор*, *chroma key* – *хромакей*, *video* – *відео*, *dimmer* – *дімер*, *colorist* – *колорист*.

Наведемо приклади контекстів застосування вказаних слів і їх переклад:

These include fluorescents, HMIs, Xenons, mercury vaporm sodium vapor, and others [88, с. 113].

До них належать флуоресцентні речовини, НМІ, ксенони, пари ртуті, пари натрію та інші.

Because monitors may be a scanned image, most reluctance meters (spot meters) don't accurately read the exposure [89, с. 182].

Оскільки монітори можуть бути відсканованим зображенням, більшість вимірювальних коефіцієнтів відбиття (точкові вимірювачі) не досить точно читають експозицію.

Chroma key, known as bluescreen or greenscreen, is a method of producing mattes for compositing [87, с. 321].

Хромакей, відомий як синій або зелений екран, є способом отримання композицій із маскуванням.

The basic principle is the same for all processes and for both film and video: by including an area of a pure color in the scene, that color can then be made transparent and another image can be substituted for it [88, с. 319].

Основний принцип є однаковим для всіх процесів, однакового і для кіно, і для звичайного відео: якщо включити в кадр область чистого кольору, цей колір можна зробити прозорим і замінити на інше зображення.

The first dimmers invented were resistance units [87, с. 869].

Першими винайденими димерами були одиниці опору.

Without a reference on the film, the telecine colorist has no way of knowing for certain what your exact framing is [88, с. 287].

Без посилання на фільм колорист не може точно знати, якою саме є частота кадрів.

*Калькування як засіб покомпонентної передачі термінологічної одиниці застосовується у випадку, коли всі її компоненти мають словникові відповідники в українській мові, наприклад: *electric current* – електричний струм, *discharge source* – джерело розряду, *waveform* – форма хвилі, *process background* – фон процесу, *resolution format* – формат роздільної здатності, *exposure level* – рівень експозиції, *visual effect* – візуальний ефект, *daylight* – денне світло, *autotransformer* – автотрансформатор, *flicker generator* – генератор мерехтіння, *intervalometer* – інтервалометр, *vectorscope* – ветроскоп, *effect filters* – фільтри ефектів, *theatrical projection* – театральна*

проекція, *standard spherical lense* – стандартний сферичний об'єктив, *digital audio* – цифровий звук.

Наведемо приклади контекстів застосування вказаних термінологічних одиниць і їх переклад в них:

One is a filament (usually tungsten) that is heated by electric current until it glows and emits light [89, с. 78].

Одна – це нитка (зазвичай вольфрамова), яка нагрівається електричним струмом, поки вона не починає світитися і випромінювати світло.

The other type is a discharge source [88, с. 227].

Інший тип – джерело розряду.

Any arc-based bulb powered by alternating current has an output that rises and falls as the waveform varies [87, с. 324].

Будь-яка лампа на основі дуги, що працює на змінному струмі, має вихід, який піднімається і падає в міру зміни форми хвилі.

The color chosen for the process background should be one that does not occur in the foreground [87, с. 28].

Колір, обраний для фону процесу, повинен бути таким, який не зустрічається на передньому плані.

In video use the highest resolution format possible [89, с. 156].

Для відео використовуйте максимально можливий формат роздільної здатності.

Optimum exposure levels depend on the nature of the subjext and the setup [88, с. 324].

Оптимальні рівні експозиції залежать від характеру об'єкта та елементів сцени.

Different visual effects houses will have varying preferences that may be based on the hardware [87, с. 432].

У різних студіях візуальних ефектів – різні переваги які можуть базуватися на особливостях апаратно-програмного забезпечення, яке вони використовують.

Lighting the background can be done in many ways using tungsten units, HMIs, or even daylight [88, с. 217].

Освітлення фону можна здійснювати багатьма способами, використовуючи вольфрамові нитки, НМІ або навіть денне світло.

The next generations of dimmers were autotransformers [87, с. 92].

Наступне покоління димерів – автотрансформатори.

A more high-tech method is the use of a flicker generator [87, с. 111].

Більш високотехнологічним методом є використання генератора мерехтіння.

Time lapse is usually done with an intervalometer – an electronic device that controls the timing and duration of each exposure [89, с. 54].

Уповільнена кінозйомка зазвичай виконується за допомогою інтервалометра – електронного пристрою, який контролює таймінг та тривалість кожної експозиції [88, с. 39].

It is discussed here in relation to telecine and adjusting exposure on the waveform monitor and color on vectorscope, but lightning and shooting are the same for both situations [87, с. 376].

Це обговорюється стосовно телекіно проектору та коригування експозиції на моніторі сигналу та кольорів на вектроскопі, але освітлення та зйомка для обох ситуацій будуть однакові.

Remove any effect filters you have on the camera [88, с. 312].

Видаліть будь-які фільтри ефектів у налаштуваннях камери.

In the United States this is still a very common format for anything going to theatrical projection [89, с. 200].

У Сполучених Штатах це досі дуже поширений формат для всього, що йде на театральну проекцію.

First, anamorphic lenses are never as fast as standard spherical lenses [87, с. 132].

По-перше, анаморфні об'єктиви ніколи не забезпечують такої швидкої зйомки, як стандартні сферичні об'єктиви.

Even though several alternatives have been developed to substitute for the sound track on film, including digital audio, because these systems are not universal, it is usually necessary to give back that audio track space on the side [88, с. 228].

Незважаючи на те, що для заміни звукової доріжки на плівці було розроблено декілька альтернатив, включаючи цифровий звук, оскільки ці системи не є універсальними, зазвичай потрібно залишити простір для звукової доріжки.

У випадку, коли один компонент термінологічної одиниці має словниковий відповідник, а другий є відомим для україномовного адресата, при її перекладі калькування поєднується із транслітерацією, зокрема: *digital video* – *цифрове відео*, *resistance dimmer* – *диммер опору*, *Purkinje effect* – *ефект Пуркін'є*, *rain deflector* – *дефлектор дощу*, *Edison lab* – *лабораторія Едісона*.

Наведемо приклади контекстів застосування вказаних термінологічних одиниць і їх переклад в них:

For example, DV (digital video) is extremely difficult to composite [87, с. 112].

Наприклад, DV (цифрове відео) монтувати вкрай складно.

The major problem with resistance dimmers is that they must be loaded to at least 80% of their capacity in order to operate [87, с. 672].

Основна проблема димерів опору полягає в тому, що для роботи вони повинні бути завантажені щонайменше до 80% від їх потужності.

As you recall from our discussion of the Purkinje effect, it is a widely accepted convention that moonlight is blue [88, с. 321].

Як Ви пам'ятаєте з опису ефекту Пуркінє, загально визнаним вважається, що місячне світло синє.

For heavier water conditions, a rain deflector may be necessary [89, с. 11].

Для більш важких водних умов може знадобитися дефлектор дощу.

The format is essentially what was developed in the Edison labs at the very invention of motion picture film, now called full aperture [87, с. 334].

Такий формат, по суті, було розроблено ще в лабораторіях Едісона ще на сході кіноіндустрії, і тепер він називається повний формат.

Отже, відтворення термінів англійської мови сфери кінематографії відбувається за допомогою словникових відповідників, транскрипції, транслітерації, калькування, якщо компоненти складного терміна мають відповідники у мові перекладу, а також комбінацією калькування та транслітерації, якому підлягають складні одиниці, творення яких базується на власних назвах або інтернаціональній лексиці.

3.2. Лексико-семантичні трансформації

Переклад одиниць аналізованого шару термінологічної лексики англійської мови відбувається і за допомогою лексико-семантичних трансформацій диференціація, генералізація, конкретизація та модуляція.

Диференціація значення викликана тим, що певні терміни з широкою семантикою не мають еквівалентів в українській мові. У таких випадках словники пропонують декілька значень, що лише частково покривають значення вихідного слова, і перекладач повинен обирати з наявних варіантів таких слів відповідник, що найкраще підходить до певного контексту.

Відтворення термінологічної одиниці шляхом диференціації є достатньо частотним, наприклад: *scene* – постановка, *shoot* – знімати, *frame* – кадр, *greyscale* – відтінки сірого, *alternating current* – змінний струм, *roll bar effect* – ефект смуги прокрутки, *reference frame* – опорний кадр,

dummy load – фіктивне навантаження, *noncontinuous shots* – непослідовні кадри. Вказані терміни перекладаються із застосуванням лексико-семантичної трансформації диференціація значень і в безпосередніх контекстах їх використання, зокрема:

The solution will depend on the nature of the monitor that appears in the frame and the requirements of the scene [89, с. 36].

Рішення буде залежати від виду монітора, який з'являється у кадрі, та вимог постановки.

If the foreground objects you are shooting contain blue or green, you can use another color for the background [88, с. 41].

Якщо об'єкти переднього плану, які Ви знімаєте, містять синій або зелений кольори, то для фону краще використовувати інший колір.

The next step in the evolution was the wider 1.66 frame [87, с. 562].

Наступним кроком еволюції став більш широкий каді із параметром 1.66.

Always shoot a grayscale lit with neutral light (3200 or 5500 K) at the beginning of each roll when shooting film [88, с. 224].

Під час зйомки на плівці на початку кожного рулону завжди знімайте у відтінках сірого з освітленням у вигляді нейтрального світла (3200 K або 5500 K).

All discharge sources run on alternating current [87, с. 324].

Всі джерела розряду працюють на змінному струмі.

It is the discrepancy between these two frame rates that results in the roll bar effect: a dark bar that appears across some part of the screen and may also move slowly up and down during the shot [87, с. 711].

Саме невідповідність між цими двома частотами кадрів призводить до ефекту смуги прокрутки: це – темна смуга, яка з'являється на певній частині екрана, а потім може повільно рухатися вгору та вниз під час зйомки.

Another important safety practice is to shoot a reference frame [89, с. 63].

Ще одна важлива практика забезпечення безпеки – зйомка опорного кадру.

This sometimes necessitates the use of a dummy load to operate [88, с 16].

Це іноді зумовлює необхідність використання фіктивного навантаження.

The jump cut itself is nothing more than the joining of two noncontinuous shots [88, с. 287].

Сам стрибок зображення – це не що інше, як з'єднання двох непослідовних кадрів.

Генералізація значення – це заміна слова оригіналу з більш вузькою семантикою словом мови перекладу з більш широкою семантикою [29, с. 113]. При відтворенні англomовної кінематографічної лексики генералізація використовується для спрощення понять, які не є типовими для мови перекладу, наприклад: *motion picture camera* – камера, *high-speed photography* – високошвидкісна зйомка, *camera negative* – кінонегатив, *silent film* – німе кіно. Прикладами контекстів використання вказаних одиниць та їх перекладу є наступні:

Every time you increase the frame rate of motion picture camera, you are decreasing the amount of time, the shutter stays open: you are decreasing exposure [88, с. 228].

Кожний раз, коли Ви збільшуєте частоту кадрів відеокамери, Ви зменшуєте кількість часу, коли затвор залишається відкритим: Ви зменшуєте експозицію.

High-speed photography generally require specialized cameras such as in Figure 16.9 [89, с. 212].

Для високошвидкісної зйомки зазвичай потрібні спеціалізовані камери, як зображено на рис. 16.9.

On the camera negative, the aspect ratio is 1.18:1 [87, с. 674].

Що стосується кіно негативу, співвідношення сторін становить 1.18:1.

The basic concept of Super35 is to use the entire width of the negative: the aperture originally used in silent films [87, с. 651].

Основна концепція формату «Супер-35» полягає у використанні всієї ширини негативу: така апертура раніше використовувалася в німому кіно.

Конкретизація значення є перекладацькою трансформацією, що передбачає заміну слова з більш широким значенням у мові оригіналу словом із вузьким значенням у мові перекладу [29, с. 113]. При перекладі кінотермінів англійської мови конкретизація застосовується тоді, коли в українській мові наявне більш специфічне поняття, що позначається термінологічною одиницею або її компонентом, зокрема: *variac* – регулятор, *framing* – частота кадрів, *matte shot* – кадр-маска, *set pieces* – статичні об'єкти. Проілюструємо використання вказаних одиниць і їх переклад у контекстах:

Known as variacs (for variable AC), they are used, particularly in the 1K and 2K sizes, although they are bulky and heavy [87, с. 199].

Відомі як регулятори (за можливість регулювати силу змінного струму) вони використовуються зокрема розмірами 1К та 2К, хоча і об'ємними та важкими.

Another part of your vision that you need to protect with references is the framing [88, с. 229].

Ще одна частина Вашого бачення, яку Вам потрібно захищати при конвертації – це частота кадрів.

If there is any camera moving in a matte shot, the post house will most likely request that you include tracking marks (Figure 16.6) [89, с. 23].

Якщо у кадрі-масці є якийсь рух камери, відео студія, швидше за все, вимагатиме включення відстежувальних знаків (мал. 16.6).

Set pieces (such as tables, boxes to sit on, etc.) that are painted to give the actor something to walk behind or interact with can present problems [88, с. 337].

Статичні об'єкти (такі, як столи, об'єкти для сидіння тощо), які створюються, щоб актор міг ходити поза ними чи взаємодіяти з ними, можуть створювати проблеми.

Смисловий розвиток або модуляція, що також використовуються при перекладі кінотермінів англійської мови є перекладацькою трансформацією, що полягає в заміні словникового еквіваленту контекстуальним, який є логічно пов'язаним із вихідним словом [29, с. 114]. Вказана лексико-семантична трансформація використовується при перекладі одиниць аналізованого шару термінології англійської мови, наприклад:

If you are running your own source material through the monitor and you have the luxury of setting up to color bars, you can read the green bars, (which correlated reasonably well to 18% gray) with a spot meter [87, с. 112].

Якщо Ви запускаєте власний вихідний матеріал через монітор, і у Вас є можливість налаштування кольорових смуг, Ви можете прочитати зелену смугу (яка досить добре співвідноситься до 18% сірого) за допомогою точкового вимірювача.

Because video runs at 29.97 frames per second, BRT televisions and monitors in a scene will exhibit a roll bar unless precautions are taken to prevent it [87, с. 385].

Оскільки відео працює зі швидкістю 29,97 кадрів в секунду, телевізори з ЕПТ та сценічні монітори демонструватимуть перешкоди, якщо не вжити заходів для запобігання цьому.

This must be used in conjunction with a camera capable of supplying a framing pulse as output [87, с. 229].

Їх потрібно використовувати разом із камерою, здатною подавати таку є частоту кадрів, як вихідне зображення.

There is one fundamental principle that must be remembered: whatever color you are using to become transparent will be replaced for the entire scene [87, с. 114].

Існує один фундаментальний принцип, який слід пам'ятати: який би колір Ви не використовували, щоб він став прозорим, його буде замінено по всьому зображенню.

Before the introduction of sound, the entire width of the film was exposed. This is called full aperture [87, с. 432].

Перед введенням звуку переглядається вся ширина плівки. Це називається повний формат.

Disruption of continuity can result in a jump cut [88, с. 229].

Порушення безперервності може призвести до стрибків зображення.

Отже, переклад термінологічних одиниць англійської мови галузі кінематографії здійснюється за допомогою таких лексико-семантичних трансформацій, як диференціація, генералізація, конкретизація та модуляція. Вказані трансформації дозволяють здійснити окремі зміни в значенні вихідної мовної одиниці, адаптувавши до норм мови перекладу.

3.1 Граматичні трансформації

Переклад термінів англійської мови галузі кінематографії здійснюється із використанням граматичних трансформацій, за допомогою яких здійснюються різні граматичні зміни. Подібні зміни у значній кількості випадків відтворення кінтермінів часто представлені замінами іменників в іменникових словосполученнях прикметниками, що зумовлено нормами сполучуваності слів у мові перекладу, наприклад: *shadow side* – *тіньова сторона*, *smoke powder* – *димовий порошок*, *strobe lights* – *стробові вогні*, *sound track* – *звукова доріжка*.

Проаналізуємо переклад вказаних одиниць у безпосередньому контексті їх застосування:

The top of the piece will sometimes be hotter than the shadow side [87, с. 312].

Верх об'єкта інколи може мати більш теплі тони, ніж тіньова сторона.

Many types of smoke are available for use on sets: incense in bee-smokers, smoke powder and others [87, с. 298].

Для використання під час зйомок доступно багато видів диму: пасічні димарі, димовий порошок тощо.

Consider this situation: you are shooting at 96 frames per second and the desired effect is equal amounts of tungsten and strobe lights [87, с. 81].

Розглянемо таку ситуацію: Ви знімаєте з частотою 96 кадрів в секунду, а бажаний ефект – це рівномірна кількість вольфрамових та стробових вогнів.

This is necessary because there is still a need for a sound track [89, с. 114].

Це необхідно, оскільки звукова доріжка досі потрібна.

Досить часто при перекладі кінотермінів англійської мови застосовується також трансформація перестановка слів, наприклад: *lighting source* – джерело освітлення. Проілюструємо вживання цього терміна в контексті:

As discussed in the chapter on Lightning Sources, there are two basic kinds of light sources.

Як описувалося у розділі «Джерела освітлення», існує два основних вида джерел світла.

При перекладі термінологічної лексики вказаної галузі можуть здійснюватися заміни категорії числа іменника, однини множиною і навпаки, наприклад:

This is based on differences in how film and video react to colors with the least amount of noise [88, с. 312].

Це ґрунтується на відмінностях у тому, як плівка та цифрове відео реагують на кольори з найменшою кількістю шумів.

Specialty video houses can transform the video source material to 24 fps video, which may then be filmed at normal camera speeds without a roll bar [89, с. 201].

Спеціалізовані відеостудії можуть перетворити матеріал з відео-джерела на відео за частотою 24 кадри в секунду, яке потім може було знято з нормальною швидкістю камери без ефекту смуги прокрутки.

У першому з наведених прикладів англійська лексема *noise*, вжита в однині, відтворюється українською мовою лексичною одиницею, використаною у множині (*шумів*). У другому ж прикладі термінологічне словосполучення *normal camera speeds*, застосоване в множині, передається українською мовою словосполученням *нормальною швидкістю камери*, тобто в ньому лексема *швидкість* використана у однині. Крім того, переклад вказаного словосполучення здійснюється із використанням перекладацької трансформації перестановка слова: *normal camera speeds* – *нормальною швидкістю камери*.

Термінологічні словосполучення англійської мови галузі кінематографії відтворюються із використанням трансформації перестановка та додавання слів, тобто складної перекладацької трансформації, наприклад:

The reason you use an incident meter to read the subject and a spot meter (reflectance meter) for the background is that greenscreen / bluescreen materials vary in their reflectivity [87, с. 319].

Причина, з якої варто використовувати вимірювальний прилад для зчитування теми та точкового вимірювача (вимірювача відбивної здатності) для фону, полягає в тому, що матеріали зеленого екрану / синього екрану відрізняються за своєю відбивною здатністю.

Таким чином, переклад термінів англійської мови галузі кінематографії здійснюється також за допомогою граматичних перекладацьких трансформації, застосування яких дозволяє адекватно відтворити значення вихідної термінологічної одиниці та пристосувати її до норм і вимог мови перекладу. Такими перекладацькими трансформаціями є заміна частини

мови, заміна однини множиною та навпаки, додавання, перестановка слів. Здійснюється переклад термінів англійської мови галузі кінематографії і за допомогою комплексних перекладацьких трансформацій.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Оскільки тема магістерської роботи – «Способи перекладу англомовних кінематографічних термінів», для виконання трудових обов'язків у сфері філології та перекладу з урахуванням положень нормативних вимог з безпеки праці, та для практичної реалізації теми, передбачається засвоєння основних заходів з охорони праці на робочих місцях в адміністративних приміщеннях.

4.1. Аналіз потенційних небезпек

Обладнання, яке використовується можна умовно розділити на дві групи:

- обладнання, яке безпосередньо забезпечує робочий процес (наприклад, комп'ютерна та різноманітна периферійна техніка при роботах в офісі);
- обладнання, яке підтримує комфортні умови праці (наприклад, опалювальні прилади, кондиціонери, іонізатори повітря для забезпечення оптимальних параметрів мікроклімату в приміщеннях).

До основних небезпечних факторів трудового процесу відносяться:

- ураження електричним струмом, у наслідок несправності електрообладнання, невиконання правил техніки безпеки при користуванні електричним обладнанням, що може призвести до електротравм різного ступеню або навіть до летального наслідку;
- механічне травмування внаслідок нераціонального розташування робочих місць, що є порушенням вимог ергономіки;
- підвищенні нервово-психічні навантаження, внаслідок специфіки роботи, а саме постійний контакт з клієнтами, колегами по роботі,

керівництвом, контрагентами при вирішенні робочих питань (деякі з них можуть бути конфліктними, суперечливими), що може викликати емоційний дискомфорт, внутрішнє роздратування та емоційну нестабільність під час короткотривалих певних негативних ситуацій, та може призвести до захворювань нервової системи, зниження наснаги на працю та стресових станів;

- захворювання кістково-м'язового апарату, у зв'язку з тривалим статичним напруженням м'язів спини, шиї, рук і ніг, що призводить до ушкодження опорно-рухового апарату;

- недостатнє або надмірне освітлення робочих місць, в зв'язку з несправністю, або хибним вибором освітлювальних приладів, в зв'язку з неправильним розташуванням робочих місць по відношенню до джерел природного та штучного освітлення, що призводить до погіршення зору або ефекту засліплення;

- дискомфортний рівень шуму, який створюється перетворювачем напруги електронно-обчислювальної машини (далі ЕОМ), її технічною периферією, а також при спілкуванні працівників, що призводить до роздратування та зниження працездатності;

- незадовільні параметри мікроклімату в робочих приміщеннях, у зв'язку із відсутністю приладів, що забезпечують необхідний повітрообмін та опалювальних систем, які можуть викликати загальні захворювання;

- можливість загоряння, в зв'язку з порушенням правил протипожежної безпеки, використанням несправного електрообладнання, або відсутністю систем пожежної сигналізації і пожежогасіння, що призводить до пожежі;

- неправильні дії персоналу в умовах надзвичайних ситуацій, які призводять до паніки та загибелі людей;

- алергічні реакції внаслідок недостатньої чистоти у приміщенні (побутовий пил, мікроби, бруд та інше). Це може здійснювати на людину фіброгенну дію, при якій в легенях відбувається розростання сполучних тканин, що порушує нормальну будову та функцію органів. Причинами

можуть бути: зламана вентиляційна система чи кондиціонер; переповненість офісу співробітниками; планування, яке ускладнює доступ свіжого повітря до робочих місць; неадекватне прибирання: зайве використання чистячих засобів або недостатній клінінг.

- психологічні порушення унаслідок невірно нормованого робочого часу (велика різниця між перервами на підприємстві, ситуації коли людині доводиться працювати за двох і більше працівників та інше) приводить до погіршення працездатності, хронічних стресів, результатом яких стають підвищений тиск, нервові зриви і хвороби серця.

4.2. Заходи по забезпеченню безпеки

У приміщенні офісу застосовується широке різноманіття електроприладів: персональні комп'ютери, принтери, ксерокси, факси, освітлювальні прилади, кондиціонери, побутові електроприлади тощо. Небезпека ураження електричним струмом при використанні цих приладів з'являється при недотриманні заходів обережності, а також при відмові або несправності цього обладнання. Наслідки ураження електричним струмом залежать від багатьох факторів: опору організму, величини, тривалості дії, роду і частоти струму, шляхів його проходження через життєво важливі органи, умов зовнішнього середовища.

Для запобігання ураження електричним струмом встановлено електроустаткування, яке відповідає вимогам: ПУЕ («Правила устрою електроустановок») і ГОСТ 12.1.030-81 (2001 р). Защитное заземление, зануление», величина опору захисного заземлення електрообладнання приміщення - 4 Ом; НПАОП 40.1-1.32-01 «Правила устройства электроустановок. Электрооборудование специальных установок», приміщення, в якому розташовуються ЕОМ, різноманітне устаткування, відноситься до класу пожеженобезпечної зони П-Па, тому передбачений

мінімальний ступінь захисту ізоляції обладнання IP44; ГОСТ 12.1.009-76 (1999) «ССБТ. Электробезопасность. Термины и определения» обладнання офісу має подвійну ізоляцію, яка складається з робочої та додаткової ізоляції; ГОСТ 12.2.007.0-75* (2001) «ССБТ. Изделия электротехнические. Общие требования безопасности» ЕОМ, периферійні пристрої ЕОМ та устаткування для обслуговування, ремонту та налагодження ЕОМ по способу захисту людини від ураження електричним струмом, належать до І класу, оскільки мають подвійну ізоляцію, елемент для заземлення та провід для приєднання до джерела живлення, що має заземлюючу жилу і вилку з заземлюючим контактом. Експлуатація електроустановок і електроустаткування проводиться відповідно до НПАОП 40.1-1.01-97 «Правила безпечної експлуатації електроустановок» та НПАОП 40.1-1.21-98 «Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів».

Ймовірність механічного травмування може виникнути внаслідок не раціонального розташування робочих місць, захаращення робочих місць або у зв'язку з недбалістю та неухважністю обслуговуючого персоналу. Для виключення травматизму згідно ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» зроблено більш зручне та раціональне розташування робочих місць, таким чином збільшена відстань між ними, яка відповідає нормованим значенням (площа на одне робоче місце має становити не менше ніж 6,0 м², а об'єм не менше ніж 20,0 м³).

У зв'язку із стресовими ситуаціями та нервово-емоційними навантаженнями у працівників може виникнути ймовірність захворювань загально-невротичного характеру.

З метою зниження нервово-емоційного напруження, стомлення зорового аналізатора, поліпшення мозкового кровообігу, подолання несприятливих наслідків гіподинамії, запобігання втоми, згідно ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» для

робітників із застосування ЕОМ, передбачені регламентовані перерви для відпочинку тривалістю 15 хвилин через кожні дві години, а також обладнані побутові приміщення для відпочинку під час роботи, кімната психологічного розвантаження. В кімнаті психологічного розвантаження передбачені пристрої для приготування й роздачі тонізуючих напоїв, а також місця для занять фізичною культурою

Для оптимізації відносин у колективі проводяться тренінги з залучанням психологів на теми: «Адаптація у новому колективі», «Поведінка в суспільстві».

Для запобігання кістково-м'язових порушень у зв'язку з тривалим статичним напруженням м'язів спини, шиї, рук і ніг необхідно виконувати фізичні вправи 2-3 рази протягом робочого часу.

У зв'язку із великою кількістю пилу та різноманітних шкідливих викидів у атмосферу, особливо у великих містах і центрах промисловості разом з необхідним організму чистим киснем ми проносимо через легені отруйні пари, частинки кіптяви і попелу. Вони осідають в наших легенях, отруюючи людину.

Це призводить до загального поганого самопочуття, головного болю, нудоти, подразнюються слизові оболонки, розвиваються хвороби легенів і серцево-судинної системи. Для дотримання чистоти у приміщенні необхідно виконувати ретельне прибирання, встановити монітори якості повітря, використовувати зволожувачі та очищувачі повітря, а також озеленювати приміщення рослинами, які допомагають очищати його.

У зв'язку із специфікою роботи, можливого скорочення штату працівників або занадто великих вимог, щодо швидкості виконання певної роботи або проекту може призвести до стресів, погіршення працездатності та інше. Для уникнення психологічних порушень унаслідок невірно нормованого робочого часу потрібно узгодити збалансований графік на підприємстві, робити регулярні перерви, делегувати відповідальність за виконання роботи, не перевантажувати себе, уникайте постійної напруги,

намагайтеся не відкладати виконання безлічі важливих завдань на останній день завдяки правильному складанню списку пріоритетних завдань.

4.3. Заходи по забезпеченню виробничої санітарії та гігієни праці

Основними причинами недостатньої або надмірної освітленості робочих місць є несправність або хибний вибір освітлювальних приладів, неправильне розташування робочих місць по відношенню до джерел освітлення.

Незадовільна освітленість на робочому місці або на робочій зоні може бути причиною зниження продуктивності та якості праці, отримання травм. Недостатнє або надмірне освітлення викликає зоровий дискомфорт, що виражається у відчутті незручності або напруженості. Тривале перебування в умовах зорового дискомфорту призводить до розсіювання уваги, зменшення зосередженості, зоровій і загальній втомі.

У офісному приміщенні обладнаному ПК з екранним пристроєм (далі – «ЕП»), згідно ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин та ДБН В.2.5-28-2018 «Природне і штучне освітлення» передбачене природне та штучне освітлення».

Природне освітлення здійснено через світлові прорізи, які забезпечують коефіцієнт природної освітленості (КПО) не нижче 1,5%. Для захисту від прямих сонячних променів, які створюють прямі та відбиті відблиски на поверхні екранів і клавіатури, передбачено сонцезахисні пристрої, на вікнах встановлені жалюзі або штори.

Розрахунок загального штучного освітлення в приміщенні офісу розмірами $A \times B \times H = 6 \times 4,5 \times 2,7$ м, з висотою робочої поверхні $h_p = 0,8$ м, нормованим значенням штучного освітлення для кабінету $E_n = 300$ лк.

Розрахунок загального штучного освітлення в приміщенні офісу розмірами $A \times B \times H = 6 \times 4,5 \times 2,7$ м, з висотою робочої поверхні $h_p = 0,8$ м, нормованим значенням штучного освітлення для кабінету $E_H = 300$ лк.

1. Розраховуємо кількість рядів світильників у приміщенні N_p :

$$N_p = \frac{B}{(H - h_p) \cdot [L/h]}, \text{ шт}; \quad (4.1)$$

де: B – ширина приміщення, м;

H – висота приміщення, м;

h_p – висота робочої поверхні, м;

$[L/h]$ – числове значення коефіцієнта світильника;

$$N_p = \frac{4,5}{(2,7 - 0,8) \cdot 1,4} = 2, \text{ шт.}$$

2. Визначаємо максимально припустиму відстань між рядами світильника L_{\max} :

$$L_{\max} = \frac{B}{N_p}, \text{ м}; \quad (4.2)$$

де: B – ширина приміщення, м;

N_p – кількість рядів світильників у приміщенні, шт;

$$L_{\max} = \frac{4,5}{2} = 2,25, \text{ м.}$$

3. Визначаємо значення індексу приміщення i , що характеризує співвідношення розмірів освітлювального приміщення і висоти розміщення світильників:

$$i = \frac{A \cdot B}{(H - h_p) \cdot (A + B)}; \quad (4.3)$$

де: A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

H – висота приміщення, м;

h_p – висота робочої поверхні, м;

$$i = \frac{6 \cdot 4,5}{(2,7 - 0,8) \cdot (6 + 4,5)} = 1,35.$$

4. Визначаємо значення коефіцієнта використання світлового потоку η , створюваного растровим світильником типу ЛВО.

Вибирається з урахуванням відбиття поверхонь приміщення та індексу приміщення і дорівнює $\eta = 46 \%$.

5. Визначаємо сумарний світловий потік освітлювальної установки у даному приміщенні Φ_{Σ} :

$$\Phi_{\Sigma} = \frac{E_H \cdot A \cdot B \cdot k_3 \cdot z}{\eta}, \text{ лм}; \quad (4.4)$$

де: E_H – рівень нормованого загального освітлення, лк;

A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

k_3 – коефіцієнт запасу (для кабінету $k_3 = 1,4$);

z – коефіцієнт нерівномірності (мінімальної) освітленості (відношення середньої освітленості до мінімальної освітленості), як правило дорівнює (для люмінесцентних ламп $z = 1,1$);

η – коефіцієнт використання світлового потоку;

$$\Phi_{\Sigma} = \frac{300 \cdot 6 \cdot 4,5 \cdot 1,4 \cdot 1,1}{0,46} = 27120, \text{ лм}.$$

6. Визначаємо умовну загальну кількість світильників у приміщенні N_{ce}^* :

$$N_{ce}^* = \frac{A \cdot B}{L_{\max}^2}, \text{ шт}; \quad (4.5)$$

де: A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

L_{\max} – максимально припустима відстань між рядами світильників, м;

$$N_{ce}^* = \frac{6 \cdot 4,5}{2,25^2} = 6, \text{ шт}.$$

7. Розраховуємо світловий потік умовного джерела світла Φ_l^* :

$$\Phi_l^* = \frac{\Phi_{\Sigma}}{N_l^*}, \text{ лм}; \quad (4.6)$$

де: Φ_{Σ} – сумарний світловий потік освітлювальної установки, лм;

N_l^* – загальна кількість ламп у світильнику, яка розраховується за формулою:

$$N_l^* = N_{св}^* \cdot n, \text{ шт}; \quad (4.7)$$

де: n – кількість ламп у світильнику, шт;

$$N_l^* = 6 \cdot 4 = 24, \text{ шт};$$

$$\Phi_l^* = \frac{27120}{24} = 1130, \text{ лм}.$$

8. Знаходимо коефіцієнт m – співвідношення між розрахунковим світловим потоком лампи Φ_l^* та фактичним світловим потоком вибраної стандартної лампи Φ_l :

$$m = \frac{\Phi_l^*}{\Phi_l}; \quad (4.8)$$

$$m = \frac{1130}{1150} = 0,98.$$

9. Визначаємо оптимальну (фактичну) кількість світильників у приміщенні $N_{св}$:

$$N_{св} = N_{св}^* \cdot m, \text{ шт}; \quad (4.9)$$

де: $N_{св}^*$ – умовна загальна кількість світильників у приміщенні, шт;

m – співвідношення між розрахунковим світловим потоком лампи та фактичним світловим потоком вибраної стандартної лампи;

$$N_{св} = 6 \cdot 0,98 = 6, \text{ шт}.$$

10. Визначаємо фактичну кількість ламп у приміщенні N_l :

$$N_l = N_{св} \cdot n, \text{ шт}; \quad (4.10)$$

де: $N_{св}$ – оптимальна (фактична) кількість світильників у приміщенні, шт;

n – кількість ламп у світильнику, шт;

$$N_l = 6 \cdot 4 = 24, \text{ шт}.$$

11. Визначаємо загальну розрахункову освітленість E_p у приміщенні, що створюється при застосуванні стандартних ламп:

$$E_p = \frac{\Phi_l \cdot N_l \cdot \eta}{A \cdot B \cdot k_3 \cdot z}, \text{ лк}; \quad (4.11)$$

де: Φ_l – фактичний світловий потік вибраної стандартної лампи, лм;

N_l – фактична кількість ламп у приміщенні, шт;

η – коефіцієнт використання світлового потоку;

A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

k_3 – коефіцієнт запасу;

z – коефіцієнт нерівномірності (мінімальної) освітленості;

$$E_p = \frac{1150 \cdot 24 \cdot 0,46}{6 \cdot 4,5 \cdot 1,4 \cdot 1,1} = 305, \text{ лк}.$$

Виходячи з розрахунку загальне штучне освітлення в приміщенні офісу дорівнює 305 лк, що відповідає нормованому значенню освітлення і яке забезпечується за допомогою 6 растрових світильників типу ЛВО.

Рівні звукового тиску в октавних смугах частот, рівні звуку та еквівалентні рівні звуку на робочих місцях приміщення відповідають вимогам ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» та ДСН 3.3.6.037-99 «Санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку». Зниження рівня шуму в приміщенні здійснено за допомогою:

- використання більш сучасного обладнання;
- розташування принтерів та різноманітного устаткування колективного користування на значній відстані від більшості робочих місць працівників;
- переведення жорсткого диска в режим сну (Standby), якщо комп'ютер не працює протягом визначеного часу;
- використання блоків живлення ПК з вентиляторами на гумових підвісках;

Неправильне проектування або несправність систем опалення та вентиляції в приміщенні офісу може призвести до негативних впливів на здоров'я працівників у вигляді простудних захворювань, перегрівань, проблем із дихальними шляхами тощо.

Метеорологічні умови в приміщенні офісу – температура повітря, відносна вологість повітря й швидкість його переміщення відповідають встановленим санітарно-гігієнічним вимогам ДСН 3.3.6.042-99 «Державні санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень» і ГОСТ 12.1.005-88 (1991) «ССБТ. Общие санитарно-гигиенические требования к воздуху рабочей зоны». Роботи в офісному приміщенні, належать до категорії Іб - легка робота, тому передбачені наступні оптимальні значення параметрів мікроклімату:

- у холодний період року: температура 21-23°C; відносна вологість: 40-60%; швидкість переміщення повітря: 0,1 м/с;

- у теплий період року: температура 22-24°C; відносна вологість: 40-60%; швидкість переміщення повітря: 0,2 м/с.

Забезпечення таких параметрів мікроклімату досягається оснащенням приміщень пристроями кондиціонування, вентиляції та дезодорації повітря, системами опалювання.

Оптимальні рівні позитивних (n+) і негативних (n-) іонів у повітрі приміщення з ВДТ відповідають вимогам ГН 2152-80 «Санітарно-гігієнічні норми допустимих рівнів іонізації повітря виробничих та громадських приміщень» і становить: n+=1500-30000 (шт. на 1см³); n- = 3000-5000 (шт. на 1см³). Підтримку оптимального рівня легких позитивних і негативних аероіонів у повітрі на робочих місцях забезпечуються за допомогою біполярних коронних аероіонізаторів.

4.4. Заходи з пожежної безпеки

У офісному приміщенні обладнаному ПК з екранним пристроєм (далі – «ЕП»), згідно ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» та ДБН В.2.5-28-2018 «Природне і штучне освітлення» передбачене природне та штучне освітлення.

Закон України «Про пожежну безпеку» визначає загальні правові, економічні та соціальні основи забезпечення пожежної безпеки на території України, регулює відносини державних органів, юридичних і фізичних осіб у цій галузі незалежно від виду їх діяльності та форм власності. Пожежна безпека – стан об'єкта, при якому з регламентованою ймовірністю виключається можливість виникнення та розвиток пожежі і впливу на людей її небезпечних факторів, а також забезпечується захист матеріальних цінностей. Для забезпечення пожежної безпеки в установах проводять пожежну профілактику, яка включає в себе комплекс організаційних і технічних заходів, спрямованих на забезпечення безпеки людей, на запобігання пожежі, обмеження її поширення, а також на створення умов для успішного гасіння пожежі.

Комплекс протипожежних заходів для офісного приміщення обладнаного ПК з ВДТ розроблений згідно вимог НАПБ А.01.001-2014 «Правила пожежної безпеки в Україні».

Виходячи з аналізу речовин та матеріалів, які використовуються при роботі у приміщенні обладнаному ПК з ВДТ:

- згідно ДСТУ EN 2:2014 «Класифікація пожеж (EN 2:1992, EN 2:1992/A1:2004, IDT)» у офісному приміщенні обладнаному ПК з ВДТ можлива пожежа класів – А (пожежа, що супроводжується горінням твердих матеріалів) та Е (горіння електроустановок, що перебувають під напругою до 1000 В);

- відповідно до вимог ДСТУ Б В.1.1-36:2016 «Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною безпекою», воно належить до категорії «Д» з пожежної безпеки – простір у приміщенні, у якому перебувають тверді горючі речовини та матеріали.

Оскільки офісне приміщення обладнане ПК з ВДТ належить до категорії «Д» з пожежної безпеки, тому відповідно до вимог ДБН В.1.1-7:2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги» воно має II ступінь вогнестійкості.

Обладнання, силові та освітленні мережі офісного приміщення обладнаного ПК з ВДТ відповідають вимогам пожежної безпеки, оскільки виконані відповідно до вимог НПАОП 40.1-1.32-01 «Правила будови електроустановок. Електрообладнання спеціальних установок», та мають ступінь захисту ізоляції обладнання IP44 яка відповідає класу пожежанебезпечної зони П-Па до якої належить приміщення.

З технічних та організаційних заходів запобігання пожеж в офісному приміщенні обладнаному ПК з ВДТ передбачені наступні протипожежні заходи:

- згідно вимог ДБН В.2.5-56:2014 «Системи протипожежного захисту» в офісному приміщенні обладнаному ПК з ВДТ встановлена система пожежної й охоронної сигналізації «Оріон 4П». Яка забезпечує виявлення теплових і димових ознак пожежі і місця виникнення пожежі з точністю до місця розміщення датчика;

- оскільки офісне приміщення що обладнане ПК з ВДТ має площу 27 м², тому відповідно до вимог п. 5 розділу VI «Вибір типу та необхідної кількості вогнегасників», «Правил експлуатації та типових норм належності вогнегасників», затверджених наказом МВСУ 15.01.2018 № 25 та зареєстрованих в МЮУ 23.02.2018 р. за № 225/31677 для гасіння електроустановок, що знаходяться під напругою, передбачені вуглекислотні вогнегасники типу ВВК-5 у кількості 1 штуки. Додатково, на кожному

поверсі будівлі, в якій розміщене приміщення обладнане ПК з ВДТ, передбачене два переносних порошкових вогнегасника – ВП-5. Відстань між вогнегасниками та місцями можливих загорянь не перевищує 10 м.

4.5. Заходи по забезпеченню безпеки в надзвичайних ситуаціях

Порядок дій сил цивільного захисту при ліквідації наслідків стихійних лих. Рятувальні та невідкладні роботи при ліквідації наслідків стихійного лиха і аварії проводять рятувальні формування, а також залучене працездатне населення.

Роботи, які потребують спеціальної підготовки і залучення потужної техніки, виконують інженерні загони, створені на базі будівельних, ремонтно-будівельних, будівельно-монтажних, шляхово-будівельних організацій і відділів комунального господарства. При стихійних лихах, які не є катастрофічними, всі заходи організовують керівники районів, об'єктів, населених пунктів і начальники загонів служби порятунку.

Начальник цивільного захисту (району, населеного пункту чи об'єкта) приймає рішення про проведення рятувальних і невідкладних робіт, в якому визначає: де зосередити основні зусилля, завдання рятувальних загонів і порядок введення їх на об'єкти робіт, початок і тривалість робіт, управління силами, які ведуть роботи, і порядок забезпечення їх дій.

Рятування людей і матеріальних цінностей є основним завданням при стихійних лихах. Послідовність виконання цього завдання залежить від характеру лиха, його наслідків, наявності та підготовки сил цивільного захисту, періоду року, стану погоди та інших факторів.

У завчасно розроблених планах ЦЗ на об'єктах господарювання визначають порядок приведення у готовність і дію рятувальних формувань при стихійних лихах. Плани складають на основі прогнозування можливих стихійних лих.

Ліквідація наслідків будь-яких стихійних лих полягає в таких діях: оповіщенні формувань і населення про небезпеку стихійного лиха; організації управління рятувальними силами в районі лиха; веденні розвідки, встановленні ступеня і масштабів руйнувань, затоплення, зараження, пожеж та інших даних; виявленні об'єктів і населених пунктів, яким загрожують наслідки стихійного лиха; визначенні складу, чисельності сил і засобів, які залучаються для рятувальних та інших робіт; організації медичної допомоги потерпілим і евакуації їх у лікувальні заклади, виведенні населення в безпечні місця та його розміщенні; забезпеченні громадського порядку в районі лиха; організації матеріального, технічного і транспортного забезпечення; проведенні інших заходів, спрямованих на підготовку і забезпечення рятувальних робіт; ліквідацію наслідків стихійного лиха.

Успіх дій формувань при стихійних лихах значною мірою залежить від своєчасної організації і проведення розвідки.

Завдання для розвідки ставить начальник цивільного захисту об'єкта. Він визначає мету розвідки, які відомості та на який час необхідно одержати, де і на виконанні яких завдань слід зосередити основні зусилля, які для цього використати сили і засоби.

У районі стихійних лих розвідка визначає: межі району лиха і напрямок його поширення; об'єкти і населені пункти, яким загрожує небезпека; місця знаходження людей і ступінь загрози їм; шляхи підходу формувань і техніки до місць роботи; стан пошкоджених будівель і споруд; наявність у них потерпілих, яким необхідна допомога у першу чергу; місця аварій на технологічних лініях, комунально-енергетичних мережах і розміри руйнувань на них; обсяги робіт, умови їх ведення; можливість використання техніки; найбільш зручні місця для розбирання завалів і звільнення потерпілих, а також для прокладання шляхів їх евакуації; стан вододжерел і можливість використання їх для господарських, питних потреб і гасіння пожеж; умови і доцільну черговість ведення робіт. Зібрані дані про характер і обсяг майбутніх робіт розвідники доповідають начальнику в намічені строки.

Після землетрусу потрібно знати, скільки людей необхідно розшукати і врятувати, кількість поранених, сімей, що залишилися без житла, які сили і засоби необхідні для відновлення роботи господарства, підприємства, чисельність людей, яких можна додатково залучити для проведення рятувальних і відновних робіт.

Оскільки під руїнами можуть бути люди, за допомогою населення потрібно провести суцільне обстеження виробничих приміщень, житлових будинків у районі землетрусу.

Під час роботи забороняється без потреби ходити по руїнах, заходити у зруйновані будівлі та споруди, перебувати поблизу будов, які можуть обвалитися. Підходити до зруйнованої будівлі чи споруди дозволяється з найбільш безпечного боку. Під час огляду внутрішніх приміщень, підвалів забороняється використовувати для освітлення відкриті джерела вогню – факели, свічки, газові лампи і ліхтарі.

Заходячи в дуже задимлене і захаращене приміщення, потрібно обв'язатися мотузкою, вільний кінець якої передати людині, що знаходиться при вході, і періодично подавати сигнал про себе.

Забороняється палити і користуватися іскроутворюючими інструментами, пускати двигуни, машини і механізми поблизу загазованої території або всередині загазованих приміщень.

У будівлях зі зруйнованою або пошкодженою електричною мережею забороняється без гумових рукавиць торкатися електричних проводів і з'єднаних з ними металевих предметів. Роботи проводять тільки після знеструмлення електромережі.

За наявності отруйних чи сильнодіючих ядучих речовин роботи проводять тільки в індивідуальних засобах захисту органів дихання і шкіри. В умовах запилення (будівельний пил та ін.) для захисту органів дихання використовують ватно-марлеві пов'язки, протипилові тканинні маски і респіратори.

Населення потрібно інформувати про режими поведінки. Інформація має бути чіткою, ясною, а в завданні на проведення робіт слід конкретно зазначити: хто, коли і що повинен зробити. Від цього буде залежати успіх проведення рятувальних і невідкладних робіт у районі небезпечного стихійного лиха.

Для врятування населення необхідно терміново залишити зону можливого поширення зсуву чи селевого потоку. З оповіщенням про наближення зсуву чи селевого потоку або при появі перших ознак потрібно погасити печі, вимкнути освітлення та електроприлади, перекрити газові крани, попередити сусідів і направитися в безпечне місце.

Якщо у селевий потік потрапили люди, їм надають допомогу із застосуванням засобів, які є поблизу: канатів, дощок, вірьовок, жердин. Виводити потерпілих із селевого потоку треба за напрямком руху з поступовим наближенням до його краю.

Рятувальні формування ЦЗ і населення повинні бути готові до проведення рятувальних і невідкладних робіт з метою ліквідації наслідків зсуву чи селевого потоку.

Формування цивільного захисту і населення повинні бути готовими у районі урагану, бурі, смерчу до проведення таких робіт: евакуації населення, сільськогосподарських тварин і матеріальних цінностей із небезпечних районів; розшуку і звільнення потерпілих із-під зруйнованих будівель і споруд; надання першої медичної допомоги і доставки їх у лікувальні установи; гасіння пожеж; рятування людей і сільськогосподарських тварин, які перебувають у будівлях, що горять і напівзруйновані; ліквідації аварій на виробничих об'єктах і комунально-енергетичній мережі.

Під час і після снігових заметів органам управління ЦЗ, керівникам господарств і установ, населенню потрібно бути готовими до проведення таких робіт: розшуку пропалих людей і сільськогосподарських тварин; надання першої медичної допомоги; розчищення снігових заметів на дорогах, вулицях, навколо тваринницьких ферм і виробничих будівель; надання

допомоги поїздам, автотранспорту, яких снігові заноси застали в дорозі; ліквідації аварій на комунальній і енергетичній мережах.

Під час снігової бурі, особливо вночі, роботи слід виконувати тільки групами з таким розрахунком, щоб кожна людина перебувала в полі зору інших працівників. Для ліквідації снігових заметів застосовують снігоочисні машини, бульдозери, екскаватори, грейдери. Для зв'язку, постачання продуктів, кормів, палива використовують гусеничні трактори. На дорогах виставляють покажчики та орієнтири.

При спільних діях особового складу формувань цивільного захисту і населення, при високій дисципліні та організованості населення можна значно зменшити наслідки стихійного лиха.

В Україні, порівняно з іншими розвинутими країнами, – високий рівень антропогенізації території, техногенне навантаження на природне середовище більше у 5-6 разів, окремо виділяється група природно-техногенних небезпечних явищ, пов'язаних з експлуатацією гребель, водосховищ, проведенням заходів з меліорації і водопостачання, гірничих добувних робіт. Крім того, завжди є загроза стихійних лих промисловим і сільськогосподарським об'єктам і спорудам. Руйнування або пошкодження об'єктів з небезпечними виробництвами може призвести до пожеж, вибухів, викидів небезпечних речовин, радіоактивного забруднення, затоплення територій. Стихійні лиха можуть бути причиною аварій на електроенергетичних спорудах і мережах, транспортних аварій, великих руйнувань, травм, психічних розладів, паніки. Тому захист населення, навколишнього природного середовища, промислових споруд і об'єктів від загрози природних факторів, а також надзвичайних ситуацій техногенного походження є важливим державним завданням.

Таким чином, у розділі розглянуто аналіз потенційних небезпек, що можуть вплинути на здоров'я працівників сфери філології та перекладу під час виконання робочих обов'язків в адміністративному приміщенні. Заходи по забезпеченню безпеки, заходи по забезпеченню виробничої санітарії та

гігієни праці, заходи з пожежної безпеки (в приміщенні офісу класом пожежі А (Е), категорією приміщення Д передбачені вуглекислотні вогнегасники типу ВВК-5, також встановлена система пожежної й охоронної сигналізації «Оріон 4П», яка забезпечує виявлення теплових і димових ознак пожежі і місця виникнення пожежі з точністю до місця розміщення датчика) та заходи по забезпеченню безпеки у надзвичайних ситуаціях, а саме порядок дій сил цивільного захисту при ліквідації наслідків стихійних лих.

ВИСНОВКИ

Хоча терміни та термінологія є об'єктом неабиякого зацікавлення науковців, ще й дотепер не існує загальноприйнятого визначення терміна. Розмаїття думок і поглядів на його природу, варіативність його дефініцій пояснюється приналежністю лінгвістів до різних наукових парадигм і напрямів його дослідження. Ключовими ознаками термінів науковці вважають їх системність, дефінітивність, тенденцію до моносемічності, стислість, лаконічність і стилістичну нейтральність.

Прогрес науки і техніки спричиняє появу нових галузей знання та термінів, що позначають їх поняття. Наприкінці XIX – початку XX століть з'являється та починає активно розвиватися термінологія галузі кінематографії століття, яка й стає об'єктом зацікавлення багатьох лінгвістів. Кінематографічний термін є словом або словосполученням, що співвідноситься з відповідним поняттям галузі кінематографії, вступає в системні відношення з іншими її термінами, утворюючи разом з ними систему підмови кінематографії.

До англійської термінології вказаної галузі на початку її формування входили терміни з інших термінологічних сфер і галузей: літературознавчої, театральної, фотографічної, музичної, хореографічної, технічної. На сьогоднішній день визначений шар термінологічної лексики являє собою терміносистему, що продовжує розвиватися у зв'язку з розвитком відповідної галузі.

Труднощі перекладу термінології англійської мови галузі кінематографії українською мовою пов'язані з необхідністю її точної передачі у фаховому контексті. Подібні труднощі зумовлені також розбіжностями граматичної будови англійської та української мов, різною валентністю їх одиниць тощо. Адекватний переклад кінематографічних термінів здійснюється з урахуванням контексту їх використання.

Інтернаціональні кінематографічні терміни перекладаються здебільшого транскодуванням (транскрибуванням, транслітерацією, адаптивним транскодуванням). Кінематографічні терміни англійської мови перекладаються також за допомогою лексичного відповідника, шляхом калькування, із застосуванням низки перекладацьких трансформацій. Особливу складність викликає переклад англійських багатоконпонентних кінотермінів та їх скорочень. Адекватність і правильність перекладу багатоконпонентного терміна зумовлена правильністю з'ясування його структури, ключового слова та необхідністю застосування послідовного перекладу всіх елементів, що експлікують його значення. Переклад більшості з таких термінів відбувається, як правило, справа наліво. Ключовими способами відтворення англомовних авіаційних скорочень є їх передавання повним терміном-словосполученням або відповідним україномовним скороченням.

Аналіз структурних особливостей англомовних термінів галузі кінематографії дозволив з'ясувати, що вони поділяються на прості, складні та терміни-словосполучення. Терміни-прості слова представлені іменниками, прикметниками, дієсловами, утвореними шляхом афіксації. Найбільш чисельними серед аналізованих простих термінів є іменники, утворені за допомогою суфіксів від дієслівних основ. Терміни-словосполучення складають більшість англомовної термінології цієї галузі. Найбільш поширеними серед них є двокомпонентні терміни, утворені за моделями N+N, Adj +N. Тенденція до лаконічності та економії мовних засобів виявляється у скороченні багатоконпонентних термінів англійської мови галузі кінематографії, що сприяє компактній передачі інформації та ефективності професійного спілкування загалом.

Одним із основних способів творення англомовних термінів галузі кінематографії є семантична деривація, що здійснюється шляхом термінологізації загальноживаної лексики, ретермінологізації одиниць інших галузей науки та техніки. Подібні терміни належать до засобів

вторинної номінації, а їх творення базується на процесах метафоризації та метонімізації.

Переклад простих термінів англійської мови галузі кінематографії здійснюється за допомогою за допомогою словникових відповідників, транскрипції, транслітерації, калькування. Якщо компоненти складного терміна мають відповідники у мові перекладу, вони відтворюються нею також комбінацією калькування та транслітерації. Подібний спосіб перекладу застосовується по відношенню до складних одиниць, творення яких базується на власних назвах або інтернаціональній лексиці.

Переклад термінологічних одиниць англійської мови галузі кінематографії здійснюється також за допомогою лексико-семантичних трансформацій диференціація, генералізація, конкретизація та модуляція. Вказані трансформації дозволяють здійснити окремі зміни в значенні вихідних термінів, пристосувавши їх до норм мови перекладу. Відтворення термінів англійської мови галузі кінематографії здійснюється також за допомогою граматичних перекладацьких трансформації заміна частини мови, заміна однини множиною та навпаки, трансформацій додавання, перестановка слів. Відтворюються терміни-словосполучення англійської мови галузі кінематографії і за допомогою комплексних перекладацьких трансформацій. До перспектив вивчення вказаного шару термінологічної лексики відносимо дослідження їх функціональних характеристик.

SUMMARY

The topic of this diploma work is semantic and structural features of English cinematographic terms and the ways of their translation into Ukrainian. A great attention to terminology as an object of linguistic analysis is caused by the trend of rapid increase of the terminological vocabulary in the period of scientific and technological revolution and the global cultural and economic integration.

The progress of science and technology leads to the appearance of new areas of science, culture, knowledge. This causes a sharp increase in demand for new nominations. Linguists have a new task to transform the «terminological burst» into a process that can and should be managed. This explains the great interest in the study of problems related to terminology.

In the modern terminology and translation the theoretical understanding of the system of relations between the terms, particularly in cinematographic terminology is of great importance. Research in the field of cinematographic terminology are among the most interesting and relevant. Cinematography is not static, it involves the appearance of new flow of objects, phenomenon. Therefore, the terminology is constantly updated and enriched by new terms that find their place in the language of cinematography.

The clarification of the features of a modern cinematographic terminology system and semantic relationships between its units is important for the identification of the laws of semantic development of terminological systems for further improvement and standardization of this special lexicon layer. The choice of methods and units of the translation of the terminological vocabulary, including English cinematographic terms that are constantly used by specialists of this brunch, is an actual issue for the Translation Studies.

Legal terminology, financial terms, terms of different spheres of telecommunication, sports terms were under linguistic analysis. The cinematographic terminology of the English language is still out of the sight of

linguists. This layer of terminological vocabulary was investigated only by some linguists. However, their works were devoted only to the analysis of the ways and sources of cinematographic terminology formation, they practically did not pay any attention to the analysis of semantic features of modern cinematographic terms and the specificity of their use in language as well as history of their formation. Linguists didn't find out the ways of their translation.

Thus the topicality of the diploma work is caused by the importance and prospects of the identification of structural and semantic features of cinematographic terms. The interest to the problems of translation of specific terminology also exists in the theory of translation.

The object of the diploma work is the English cinematographic terms and their translation into Ukrainian. The subject of research is structural and semantic characteristics of the English cinematographic terms, as well as ways and methods of their translation into Ukrainian; lexical-semantic transformations that are used in the translation of English cinematographic terms in the context.

The materials for research comprise English cinematographic terms. They were obtained by selection from the contemporary English-language publications devoted to issues of the cinematography. The purpose of the work is to identify the structural and semantic characteristics of cinematographic terms in English, explain how they are translated into Ukrainian. To achieve this purpose we fulfill the following tasks: to define the notion of cinematographic terms, its characteristics and features; to analyze the structural characteristics of English cinematographic terms; to identify the semantic features of English cinematographic terms; to analyze the ways of translation of English cinematographic terms into Ukrainian.

The theoretical value of the work lies in the fact that it contributes to such fields of linguistics as terminology, semantics, and translation. The results of the research also contribute to contemporary translation studies, related particularly to the establishment of ways and methods of translation of English cinematographic terms by means of the Ukrainian language.

The work has a practical value because its results can be applied in the course of terminology, in practical classes of translation. Generalizations, observations and recommendations expressed in this work are useful for further regulations of English cinematographic terminology at the current stage.

The structure of the diploma work is as follows. The first chapter is devoted to the description of the history of formation as well as semantic and structural features of English cinematographic terms and general methodology of their translation. Today in linguistics there is still no common idea as for the definition of the term. Indeed, this notion covers all special words used to denote a specific set of concepts or abstract subjects, objects, and phenomena. The notion of «a cinematographic term» does not have the unified definition as well. Cinematographic terminology is one of the least studied branches of the art terminological systems. We understand the cinematographic term as a nominative unit of the language of cinematography, which serves to denote its concepts, processes, names, objects.

According to their structure, cinematographic terms are divided into three types, namely: terms-simple words, terms-compound words, terminological word combinations. The largest group consists of English multicomponent terms. Among monocomponent English cinematographic terms we can find nouns, adjectives, verbs. Among the multicomponent lexical units of terminological units of this layer, we find nounal, verbal and adjectival terms. Within the multicomponent widely used cinematographic terms the correlations N + N, Adj + N are observed. N + N models are the most common among them. Most intensive replenishment of cinematographic terminology of the English language is happened due to the processes of suffixation and prefixation.

Metaphorization of everyday objects and phenomena names was almost the main means of semantic terminology formation in the sphere of cinematography. Thanks to the reterminologization process the English cinematographic terminology was replenished with different terms. Terminologization and reterminologization processes significantly influenced

the process of development of cinematographic terminology in the English language. Processes of terminologization affected both monocomponent and multicomponent English cinematographic terms. Determinologization of terms of science, technology and art and common stock is the reverse side of the terminologization process. Terms and determinologized lexical units have more similar than different features. The greatest difference is that these terms function in different spheres of language.

The issue of the English cinematographic vocabulary translation features should have a prominent place in the modern works of translation. An adequate translation of English cinematographic terms can be made by taking into account the processes of creation and perception of sentences and texts with English cinematographic terms. To translate the texts with English cinematographic terminology by means of the Ukrainian language, the translator must be competent in the relevant sphere.

The translation of cinematographic terminology requires the consideration of the interaction of the term with the context, which actually also shows the value of the corresponding terminological units. One of the methods to create an adequate translation of sentences and texts with English cinematographic terminologic units is the implementation of adaptation, which requires the selection of lexical equivalents in the target language as well as usage of lexical and semantic transformations. Among these transformations there are permutation, descriptive translation, tracing, transcoding, and complex transformations. International cinematographic terms are translated mostly by means of transcoding and tracing.

In the fourth chapter an overview of theoretical material on protection of labour and safety in emergency situations, the analysis of potential dangers; measures to ensure safety, industrial sanitation and hygiene, fire safety rules are presented. In general conclusions the basic theoretical and practical results of the diploma work are described.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авербух К. Я. Общая теория термина. Иваново : Изд-во Ивановского гос. ун-та, 2004. 252 с.
2. Алексеева Л. М. Проблемы термина и терминообразования. Пермь : Изд-во Пермского гос. ун-та, 1998. 120 с.
3. Алексеева О. Б. Когнитивные аспекты обучения специальной лексики // Язык как структура и социальная практика: научно-теоретический сборник. Хабаровск, 2001. Вып. 2. С. 3–6.
4. Алимов В. В. Теория перевода : Перевод в сфере профессиональной коммуникации. Москва : УРСС, 2004. 160 с.
5. Андрієнко Л. О. Науково-технічний переклад. Черкаси : Брама, 2002. 92 с.
6. Апполова М. А. Грамматические и лексические трудности перевода. Москва : Международные отношения, 2004. 329 с.
7. Аристов Н. Б. Основы перевода. Москва : Изд-во литературы на иностранных языках, 1959. 195 с.
8. Балонєва О. О. Особливості перекладу англійської науково-технічної літератури . Житомир : ЖДУ, 2004. 98 с.
9. Банкевич Л. В. К вопросу о соотношении лексико-семантических и тематических групп лексики. Москва : Высшая школа, 1981. 112 с.
10. Бархударов Л. С. Язык и перевод. Москва : Международные отношения, 1975. 237 с.
11. Беляевская Е. Г. Семантика слова. Москва: Высшая школа, 1987. 128 с.
12. Бондарева Н. А. Прикладные аспекты моделирования терминологии: на материале терминосистем уголовного права в русском и английском языках : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.02. Рос. гос. пед. ун-т имени А. И. Герцена. Спб, 2003. 22 с.

13. Борисов В. В. Аббревиация и акронимия. Военные и научно-технические сокращения в иностранных языках. Москва: Высшая школа, 2004. 320 с.
14. Бреус Е. В. Основы теории и практики перевода с английского языка на русский. Москва: УРАО, 2003. 208 с.
15. Булаховський Л. А. Нариси з загального мовознавства. Київ: Радянська школа, 1959. 308 с.
16. Варина В. Г. Лексическая семантика и внутренняя форма языковых единиц: Принципы и методы семантических исследований. Москва: Наука, 1975. 278 с.
17. Вовчанская С. И. Роль словообразовательных моделей двухкомпонентных терминов-композигов в системной организации терминологии маркетинга современного английского языка // Записки з романо-германської філології. Одеса, 2013. Вип. 2 (31). С. 3-8.
18. Володина М. Н. Когнитивно-информационная природа термина (на материале терминологии средств массовой информации) : монография. Москва : Изд-во Моск. гос. ун-та им. М.В. Ломоносова, 2000. 128 с.
19. Волошин Е. П. Аббревиатуры в лексической системе английского языка. Москва : Международные отношения, 2005. 279 с.
20. Галкина Е. Н. Перевод аббревиатур и акронимов на русский язык. Москва : Валент, 2005. 117 с.
21. Гільченко Р. О. Загальні аспекти нормалізації авіаційних термінів і їх переклад // Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах: зб. наук. праць. Київ : ІВЦ Держкомстату України, 2002. Вип. 2. С. 75-84.
22. Головин Б. Н., Кобрин Р. Ю. Лингвистические основы учения о терминах. Москва : Высшая школа, 1987. 104 с.
23. Горохова Т. Б. Пути образования и функционирования аббревиатур в авиационной терминологии. Киев : Купол, 2008. 125 с.

24. Гринев-Гриневиц С. В. Терминоведение : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. Москва : Издательский центр «Академия», 2008. 304 с.
25. Грунина Л. П., Широколобова А. Г. Когнитивный аспект исследования терминов // Филологические науки. Вопросы теории и практики. 2010. № 1. С. 97-99.
26. Даниленко В. П. Русская терминология : Опыт лингвистического описания. Москва : Наука, 1977. 246 с.
27. Дейлі Г. Сучасна кінематографія : становлення та історія розвитку / пер. з англ. мови В. Вовк, С. Семенець, М. Яхєєва. Київ : Інтелсфера, 2002. 297 с.
28. Демиденко О. П., Горбатюк О. А. Терміносистема мови сталого розвитку та її особливості // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Острог. 2014. Вип. 38. С. 37-39.
29. Д'яков А. С., Кияк Т. Р., З. Б. Куделько. Основи термінотворення: Семантичні та соціолінгвістичні аспекти. Київ: Видавничий дім «KM Academia», 2000. 218 с.
30. Ермолович Д. И. Основы технического перевода и переводческой деятельности. Москва : ТАУС, 2004. 190 с.
31. Єнчева Г. Г. Лінгвокогнітивне моделювання процесу перекладу авіаційних термінів. Одеса : Освіта України, 2011. 243 с.
32. Зализняк А. А. Семантическая деривация в синхронии и диахронии: проект «каталога семантических переходов» // Вопросы языкознания. 2001. № 2. С. 13-25.
33. Івашишин О. М. Структурні особливості та семантична диференціація термінів-словосполучень у науково-технічних текстах // Іноземна філологія. 1996. Вип. 109. С. 41–44.
34. Ивина Л. В. Лингвокогнитивные основы анализа отраслевых терминосистем (на примере англоязычной терминологии венчурного

финансирования) : учебно-методическое пособие. Москва : Академический Проект, 2003. 304 с.

35. Казакова Т. А. Практические основы перевода. Киев : Союз, 2001. 320 с.

36. Канделаки Т. Л. Значение терминов и системы значений научно-технических терминологий // Лингвистические проблемы научно-технической терминологии / отв. ред. Л. С. Бархударов. Москва : Наука, 1970. С. 12–92.

37. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури : в 2 частинах. Вінниця : Нова книга, 2001. 272 с.

38. Карабан В. І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову. Київ : Політична думка, 1997. 300 с.

39. Кобозева И. М. Семантические проблемы анализа политической метафоры // Вестник Московского университета: Серия 9. Филология. 2001. № 6. С. 132-148.

40. Кобрин Р. Ю. О понятиях «терминология» и «терминологическая система» // Научно-техническая информация. 1995. Сер. 2. № 8. С. 8-12.

41. Коваленко А. Я. Загальний курс наукового перекладу. Київ : Інкос, 2001. 320 с.

42. Комарова З. И. Семантическая структура специального слова и ее лексикографическое описание : монография. Свердловск : Изд-во Уральского ун-та, 1991. 156 с.

43. Кудинова Т. А. К вопросу о природе многокомпонентного термина (на примере английского языка биотехнологий) // Российская и зарубежная филология. Вестник Пермского государственного университета. Пермь, 2011. № 2 (14). С. 58-62.

44. Лейчик В. М. Терминоведение : предмет, методы, структура / 3-е изд. Москва : Издательство ЛКИ, 2007. 256 с.

45. Лемов А. В. Система, структура и функционирование научного термина (на материале русской лингвистической терминологии). Саранск : Изд-во Мордовского университета, 2000. 192 с.

46. Литовченко В. И. Классификация и систематизация терминов // Вестник СибГАУ. 2006. № 3. С. 71-83.

47. Лотте Д. С. Основы построения научно-технической терминологии : Вопросы теории и методики. Москва : Наука, 1961. 158 с.

48. Лубожева Л. Н. Причины миграции профессиональной лексики в словарный состав общеупотребительного языка // Языки профессиональной коммуникации. Челябинск : ЧелГУ, 2007. № 2. С. 57-60.

49. Ляховецкая М. Я. Специфика номинативного аспекта кинотерминологии (на материале русского и английского языков) : автореф. дис. канд. филол. наук : [спец.] 10.02.19 «Русский язык» / Саратов. гос. пед. ин-т им. К. А. Федина, 1989. 22 с.

50. Манерко Л. А. Терминоведческая наука XXI столетия // Горизонты современной лингвистики. 2009. № 7. С. 641-650.

51. Новодранова В. Ф. Когнитивные науки и терминология // Научно-техническая терминология. Москва, 2000. Вып. 2. С. 68-69.

52. Петровская О. С. Специфика термина отрасли кинематографии // Интеграция науки и производства : тезисы докладов 1-ой Международной научно-практической конференции ТГТУ. Тамбов, 2008. С. 152-154.

53. Пронина Р. Ф. Пособие по переводу английской научно-технической литературы. Москва : Высшая школа, 2001. 234 с.

54. Пьянзина И. Н. Прагматика оценки в языке современных британских кинематографических очерках : автореф. дис... канд. филол. наук : [спец.] 10.02.04 «Германские языки» / Нижегородский государственный лингвистический ун-т. Нижний Новгород, 2000. 18 с.

55. Реформатский А. А. Вопросы терминологии. Москва : Изд-во АН СССР, 1961. 231 с.

56. Реформатский А. А. Мысли о терминологии // Современные проблемы русской терминологии / ред. В. П. Даниленко. Москва: Наука, 1986. С. 163-198.
57. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика. Москва : Международные отношения, 1974. 216 с.
58. Суперанская А. В., Подольская Н. В., Васильева Н. В. Общая терминология : Вопросы теории. Москва : Наука, 1989. 246 с.
59. Ткаченко О. Г. Системні відношення в мові // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2006. Вип. 1. С. 80-83.
60. Татаринев В. А. Общее терминоведение. Москва : Московский Лицей, 2006. 528 с.
61. Тропіна Н. П. До питання про сутність лексико-семантичної деривації // Мовознавство. 1997. № 1. С. 54-59.
62. Уфимцева А. А. Типы словесных знаков. Москва : Наука, 1974. 206 с.
63. Хіль Д. С. Поняття «термін» та його ознаки / Світова наука : проблеми, перспективи, інновації : матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (2 жовтня 2020 року) : збірник тез. Бердянськ : БДПУ, 2020. С. 68-70.
63. Циткина Ф. А. Терминология и перевод. Львов: Вища школа, 1988. 162 с.
64. Черникова Н. В. Метафора и метонимия в аспекте современной неологии // Филологические науки, 2001. № 1. С. 82-90.
65. Черных А. Мир современного кино. Москва : Издательский дом «Территория будущего», 2007. 312 с.
66. Шелов С. Д. Терминология и профессиональная лексика // Вопросы языкознания. Москва, 1984. Вып. 5. С. 46-67.

67. Шелов С. Д. Определение терминов и понятийная структура терминологии. СПб. : Изд- во СПб. гос. ун-та, 1998. 234 с.
68. Cabré M. T. Theories of Terminology: Their description, prescription and explanation / Terminology. 2003. № 2. P. 163-199.
69. Justeson J. Technical Terminology: Some Linguistic Properties and an Algorithm for Identification in Text // Natural Language Engineering. NY, 1995. Vol. 1 № 1. P. 9-27.
70. Hutchinson T., Waters A. English for Special Purposes : A Learning-Centered Approach. Cambridge : Cambridge University Press, 1987. 312 p.
71. Kageura K. The Dynamics of Terminology : A Descriptive Theory of Term Formation and Terminological Growth. Tokyo : John Benjamins Publishing, 2002. 322 p.
72. Nida E. A., Taber C. R. The Theory and Practice of Translation : [3-d ed., revised]. Leiden : The United Bible Societies, 1982. 218 p.
73. Proshina Z. Theory of translation (English and Russian). Vladivostok : Far Eastern University Press, 2018. 276 p.
74. Rey A. Essays on Terminology. Philadelphia : J. Benjamins, 1995. 223 p.
75. Temmerman R. Towards New Ways of Terminology Description : The Sociocognitive Approach. Amsterdam / Philadelphia : John Benjamins, 2000. 378 p.
76. Trimble L. English for Science and Technology. A Discourse Approach. Cambridge : Cambridge University Press, 1992. 189 p.

ПЕРЕЛІК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

77. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. Москва : Советская энциклопедия, 1966. 607 с.

78. Лингвистический энциклопедический словарь / гл. ред. В. Н. Ярцева Москва : Советская энциклопедия, 1990. 688 с.
79. Aitchison M. Longman Dictionary of English Language and Culture / 3-d ed. Harlow: Addison Wesley Longmans Limited, 2015. 1528 p.
80. Ensign L. N. Complete Dictionary of Television and Film. N. Y. : Stein & Day, 2015. 256 p.
81. Longman Dictionary of the English Language and Culture / ed. by A. S. Hornby. L. : Longman, 1992. 1528 p.
82. Miller V., Zubkov M. Modern Dictionary English–Ukrainian / Ukrainian–English. Moscow : Schoolbook (Educabooks), 2005. 1460 p.
83. Oxford Advanced Learner’s Dictionary of Current English / ed. by D. Summers. O. : Oxford University Press, 1974. 568 p.
84. Oxford Dictionary of Modern English / ed. by Ch. T. Onions. O. : Oxford University Press Inc., 2006. 1312 p.
85. The Oxford Dictionary of New Words / ed. by E. Knowles. O.-N. Y.: Oxford University Press, 1998. 357 p.
86. The Oxford English Dictionary. A Supplement to the Oxford English Dictionary / ed. by R.W.Burchfield. O. : Clarendon Press, 2017. 1331 + xxiii p.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

87. Asher S., Pincus E. The Filmmaker’s Handbook. N. Y. : Plum, 2013. 896 p.
88. Hoser T. Introduction to Cinematography : Learning Through Practice L. : Routledge, 2018. 416 p.
89. Brown B. The Filmmaker's Eye: Learning (and Breaking) the Rules of Cinematic Composition. N. Y. : Focal Press, 2010. 208 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Тези на тему: «Поняття термін і його ознаки»

БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РАДА МОЛОДИХ УЧЕНИХ

Світова наука : проблеми, перспективи, інновації

Матеріали

I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
(2 жовтня 2020 року)

Рада молодих учених
Бердянського державного педагогічного університету

Бердянськ, 2020

УДК 378:001. (063)
С-71

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова конференції - Богданов Ігор Тимофійович, доктор педагогічних наук, професор, ректор Бердянського державного педагогічного університету

Організатори конференції:

Іржи Кабелка, голова правління The Company "DEL a.s.";

Ліпич Вікторія Миколаївна, кандидат філологічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи Бердянського державного педагогічного університету;

Онищенко Сергій Вікторович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійної освіти, трудового навчання та технологій Бердянського державного педагогічного університету, голова Ради молодих учених факультету ФМКТО БДПУ;

Шурденко Марія Махайлівна, асистент кафедри професійної освіти, трудового навчання та технологій Бердянського державного педагогічного університету

Шульженко Анжеліка Сергіївна, провідний фахівець Бердянського державного педагогічного університету

С-71 Світова наука: проблеми, перспективи, інновації: матеріали I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (2 жовтня 2020 року): збірник тез. – Бердянськ : БДПУ, 2020. – 82 с.

До збірника увійшли матеріали I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції “Світова наука: проблеми, перспективи, інновації”. Матеріали збірника будуть корисними для дослідників, науковців, аспірантів, пошукувачів, викладачів, студентів

За зміст статей і правильність цитування відповідальність несе автор.

© Бердянський державний педагогічний університет, 2020
© Автори статей, 2020

Світова наука: проблеми, перспективи, інновації

Онищенко С.В.	
Цифрові технології в розвитку інклюзивної освіти	42
Переворська О.І., Богомолів Г.В.	
Особливості когнітивної сфери підлітків з інтелектуальними порушеннями легкого ступеня	45
Переворська О.І., Гаспарян Д.Ф.	
Особливості когнітивної діяльності дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку	48
Переворська О.І., Січко Д.М.	
Особливості комунікативної діяльності дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення	51
Потапенко Г.М., Потапенко М.В.	
Інформаційні технології в професійній підготовці студентів спеціалізації графічний дизайн	54
Селицкая О.Ю.	
Теоретические основы модели формирования профессиональной компетентности в области энергосберегающих технологий у студентов учреждения высшего образования агротехнического профиля	57

ФІЛОЛОГІЯ І ЖУРНАЛІСТИКА

Загороднюк М.П.	
Поняття антропоніма. Одиничні та множинні антропоніми	60
Тарасенко К.В., Луцьова А.Г.	
Особливості перекладу ІТ-термінів	62
Толстолюбська А.Р.	
Поняття аллюзії	65
Хіль Д.С.	
Поняття «термін» і його ознаки	68
Шульженко А.С.	
Лінгвокультурний підхід до вивчення фразеологічних одиниць на позначення відчуттів людини	71

ТЕХНІЧНІ НАУКИ

Вакулич Р.С., Зеленькевич А.И., Збродыга В.М.	
Исследование уровня высших гармоник в электрических сетях молочно- товарной фермы на 400 голов	74
Ершов В.В., Зеленькевич А.И., Збродыга В.М.	
Исследование симметрии напряжения в электрических сетях молочно- товарной фермы	76
Тюнина Е.А.	
Несимметрия напряжений в сельских электрических сетях Республики Беларусь	78

ПОНЯТТЯ «ТЕРМІН» І ЙОГО ОЗНАКИ

Хіль Дмитро Сергійович
магістр кафедри теорії та практики перекладу
(Національний університет «Запорізька політехніка»)

Розвиток науки, техніки, а також їх окремих галузей, знаходить своє відображення в мові, де з'являються засоби номінації фахових понять, слова та словосполучення, що отримують спеціальне значення. Такі одиниці було названо науковцями «термінами», а початок їх вивчення пов'язують із іменами австрійського вченого О. В. Нубасова і російського термінознавця Д. С. Лотте в 30-х рр. XX століття [1, с. 51].

Ще на початку розвитку науки про терміни склалися два протилежні погляди на ці мовні засоби. Перша точка зору, що належить Д. С. Лотте, базується на тому, що терміни є особливими одиницями у лексичному складі тієї чи іншої мови. На думку науковця, термінам притаманні такі характерні ознаки, як однозначність, стислість, здатність виражати чітко фіксоване поняття [8, с. 32]. Іншими словами, можна сказати, що в концепції Д. С. Лотте та його прихильників якості терміна мінімізовані в їх змістових характеристиках і чітко протиставляються якостям загальноживаних слів [3; 4; 7; 8; 9].

Іншого погляду на терміни та їх природу дотримувався Г. О. Винокур, який розглядав їх як не як особливі слова, а як слова в особливій функції, про що свідчить «робоче» визначення цих одиниць, надане Г. О. Винокуром: «Терміни – не особливі слова, а лише слова в особливій функції. Особлива функція, в якій виступає слово в якості терміна, це функція назви. В цій функції часто виступають і слова цілком повсякденного значення, і побутові слова можуть бути термінами. Між тим науково-технічний термін є неодмінно назвою науково-технічного поняття» [2, с. 219].

Подібні протилежні погляди на термін, його сутність і властивості, що виникли у різних науковців, дали поштовх подальшим дискусіям про те, якими саме мовними одиницями є терміни, за якими критеріями їх необхідно відмежовувати від слів, що не мають термінологічного значення, якими є властивості та характеристики термінів. Ці дискусії точаться у межах класичного термінознавстві ще дотепер, незліченною є також кількість дефініцій, наданих різними науковцями цим одиницям.

Так, під терміном нині розуміють «слово чи словосполучення спеціальної галузі знання чи діяльності» [4, с. 17], «мовну одиницю зі спеціальним значенням, що виражає та формує спеціальне поняття, використовується в процесі пізнання наукових і професійно-технічних об'єктів та відносин між ними» [6, с. 12], «мовний знак (слово чи словосполучення, сполучення слова, або словосполучення з особливими символами тощо), що виражає поняття певної галузі знань і в силу цього має дефініцію (тлумачення, пояснення), на яку свідомо орієнтуються, ті хто його використовують» [13, с. 19], «елемент термінології (терміносистеми), що являє собою сукупність усіх варіантів позамовного знаку як сталої відтворюваної

I Міжнародна науково-практична інтернет-конференція
(2 жовтня 2020 р., м. Бердянськ)

синтагми, що виражає спеціальне поняття певної галузі діяльності», [12, с. 11] «лексичну одиницю певної одиниці мови для спеціальних цілей, що позначає загальне, конкретне чи абстрактне поняття теорії спеціальної галузі знання чи діяльності» [11, с. 58].

Поряд із загальноживаними словами, термін входить в систему літературної мови, займаючи в ній певне місце серед інших одиниць того ж рівня. Інакше кажучи, «і термін, і звичайне слово підкоряються загальним законам, властивим системі певної мови» [10, с. 18]. Проте термінам властиві ті риси, яких немає у звичайного загальноживаного слова.

До основних вимог терміна, що відрізняє його від звичайного слова, Д. С. Лотте відносив його обмежене, чітко фіксоване значення; відповідність лексичного значення терміна чи його складових частин (якщо термін складний) конкретному значенню того фахового поняття (предмета, процесу, явища), яке цей термін позначає; системний характер окремих термінів, тобто визначення місця, яке означає ним поняття займають серед усіх інших понять певної системи [9, с. 32–33].

Окрім того, на думку Д. С. Лотте, термін має бути стислим, компактним, простим і зрозумілим. У разі потреби впровадження нового терміна слід враховувати ступінь уживаності старих термінів, які треба замінювати новими. Науковець висловлює думку, що невдалий термін надзвичайно важко вилучити з ужитку, якщо він набув значного поширення та має тривалу традицію вживання. А тому замінювати термін варто лише тоді, коли новий термін має певні переваги над старим [9, с. 21]. У традиційному термінознавстві до ключових ознак терміна відносять дефінітивність, системність, точність, відсутність синонімії, незалежність від контексту, відсутність емоційності та експресивності тощо [1, с. 56–57; 4, с. 41–42; 6, с. 15–16; 7, с. 33–36].

Література

1. Авербух К. Я. Общая теория термина. М.: Издательство МГОУ, 2006. 252 с.
2. Винокур Г. О. О некоторых явлениях в русской технической терминологии (1939 г.). История отечественного терминоведения. Классики терминоведения / под ред. В. А. Татарина. М.: Московский Лицей, 1994. С. 218–284.
3. Гринев С. В. Введение в терминоведение: уч. пособие. М.: Изд-во МГУ, 1993. 309 с.
4. Гринев-Гриневиц С. В. Терминоведение: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. М.: Издательский центр «Академия», 2008. 304 с.
5. Квитко И. С. Термин в научном документе. Львов: Вища школа, 1976. 128 с.
6. Лейчик В. М. Терминоведение: Предмет, методы, структура. М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. 256 с.
7. Лемов А. В. Система, структура и функционирование научного термина. Саранск: Изд-во Мордов. ун-та, 2000. 192 с.
8. Лотте Д. С. Краткое методическое пособие по разработке и упорядочению научно-технической терминологии. М.: Наука, 1979. 123 с.